

פטרון מערכת דעה:

נחנך לע"נ הרה"ח זאב ב"ר משה ע"ה
זו' האה"ח מרת פעריל ב"ר טובי' ע"ה

דעה

דעה
אלקין אביך
ועבדהו

גליון מיוחד לבחורי חמד • ערוכים מתוך משנתו של כ"ק מרן רבינו שליט"א

גליון רט - פרשת ויחי - שנת תשפ"ה

מסילת ישרים

שיעורי השקפה ומוסר בדרך החסידות

זה שמו אשר יקראו ה' צדקנו:
די עבודה פון 'עקבתא דמשיחא' - זיין א' מלמד זכות' אויף זיך זעלבסט
עמוד ה'

פרשת ויחי

משנת החסידות

ביאורים ויסודות מורחבים בתורת מרן הבעש"ט ותלמידיו זיע"א

• בתוך המאמר:

- מדוע היה יעקב אבינו במצרים דוקא י"ז שנים?
- איזו תועלת בעבודת ה' יוצאת רק ממצוות שבין אדם לחבירו?
- גם ביום הששי לבריאה נאמר שני פעמים 'טוב'?
- למה נחשבת מכירת יוסף כפגם הברית?
- מה שייך ברכת 'הטוב והמטיב' להתגלות ה' אחד' שלעתידי לבוא?
- מה היתה עומק כוונת השבטים בהשיבם לאבי 'שמע ישראל' וגו'?

האספו ואגידה לכם: גאולה השלימה תהיה בכח האחדות שבין אדם לחבירו

א

'טוב' שנים שעמד יעקב עם יוסף - בענין 'הוכפל בו כי טוב'

טו"ב שנים של יעקב אבינו בארץ מצרים

וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁבַע עָשָׂר שָׁנָה וגו'. הנה נודע מה דאיתא בזה"ק (בפרשת רס"ז): ש'שבע עשרה שנה' אלו שחי יעקב אבינו בארץ מצרים בצוותא עם יוסף בנו, היו השנים הכי טובות שלו בימי חייו, כי עמד שם בתפנוקין דמלכין והנאות וכיסופין, עיי"ש. עוד אמרו שם בזה"ק, ש"ז שנים אלו היו כמו נחמה ליעקב אבינו על י"ז השנים שהיו לו מתחילה עם יוסף, כי מעת שפירש יוסף מעמו נצטער הרבה על אותן השנים הטובות שהשתעשע בהן עם בנו האהוב והחביב עליו מאד, ועל כן ניתנו לו עוד שבע עשרה שנים אחרות להיותם כעין תשלומין ל"ז השנים הראשונות.

כפל טו"ב שנים - כנגד יום השלישי שנכפל בו 'כי טוב'

וכדי להבין הטעם שהיו השנים הטובות האלו במספר שבע עשרה דוקא, וכמו כן לבאר איזו שייכות יש להם ליוסף הצדיק, נקדים את דברי הרה"ק מאפטא זי"ע בפרשתנו בספרו הק' אוהב ישראל, וזל"ק: הנה ידוע מדברי חז"ל כי עיקר שנות חיים בשמחה ובטוב שהיו ליעקב אבינו ע"ה היו רק בעת אשר היה ביחד עם יוסף הצדיק, וקודם שירד יוסף למצרים היה אצל אביו ג"כ שבע עשרה שנה וכו', וגם כשירד למצרים היה כמו כן עם יוסף ביחד שבע עשרה שנה. וצריך לדעת ולהבין על מה ולמה הוכפלו שנות יעקב בטוב ובשמחת לבב שני שבע עשרה שנה דוקא. אך יש לומר כי יעקב אבינו הוא בחי' ומדת יום השלישי מו' ימי הבנין, וביום השלישי הוכפל בו כי טוב, טו"ב הוא גימ' י"ז, ולזה הוכפלו שנותיו בטוב ובחדוה ורעותא דליבא שני פעמים י"ז שנה, עכ"ל, עיי"ש עוד.

גם ביום הששי שכנגד יוסף נאמר פעמיים 'טוב'

מבואר בדבריו, שכפילת 'טוב' שנים פעמיים ליעקב אבינו בשהייתו עם יוסף בנו, הוא מטעם שהוכפלו 'כי טוב' ביום השלישי לבריאה המכוון למדתו של יעקב. ולפי זה אף אנן נימא, על פי מה שדרשו חז"ל (בר"ר פד, ו הובא ברש"י) בפסוק (לעיל

סיכום ותמצית:

א. יעקב חי עם יוסף טו"ב שנים פעמיים, כיום ג' שנכפל בו 'כי טוב', וכן ביום ו' שכנגד יוסף נאמר פעמיים 'טוב', והיינו ע"י חיבור יעקב ויוסף שכל אחד הוא 'טוב', בא"י - יעקב עיקר, ובמצרים - יוסף הראש.

לו, ב) אלה תולדות יעקב - יוסף, 'שכל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף', הנה כי מצינו שכדרך שהוכפל 'כי טוב' ביום השלישי המכוון נגד מדת יעקב אבינו, כמו כן נאמר פעמיים 'טוב' ביום הששי שהוא כנגד המדה הששית - יסוד, מדת יוסף הצדיק, כי מתחילה אחר בריאת החיות והבהמות נאמר (לעיל א, כה) 'וירא אלקים כי טוב', ושוב אחר שנברא האדם בו ביום - שבזה נגמרה מלאכת שמים וארץ, נאמר עוד הפעם (פסוק לא) 'וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד', הרי שגם ביום הששי הוכפלה תיבת 'טוב' פעמיים כביום השלישי.

הכפלת ה'טוב' - ע"י חיבור יעקב ויוסף שכל אחד הוא 'טוב'

ועומק הדברים הוא, שהרי ביארנו שעיקר שנותיו הטובות של יעקב אבינו היו בעת שהותו במחיצת בנו האהוב יוסף, ומעתה יש לומר שעצם הימצאות יעקב אבינו עם יוסף בנו היא כפל של 'טוב', כי יעקב ויוסף שניהם הם במדרגת 'טוב', שביעקב אבינו מצד עצמו בלבד יש בחי' טוב אחד לחוד, ומצד התכללותו עם בנו נוסף בו עוד 'טוב' מצד מדרגת יוסף הצדיק, וכמו שנרמז בשמו 'יוסף' המורה ל'הוספה' - לרמז על הוספת טובה [ויבאר להלן בעז"ה]. ומאחר ששניהם כלולים זה עם זה, ומדת יוסף היא המשכה ממדת יעקב (כמ"ש בגליון ר"ו - פר' וישב), הרי בין שניהם פעמיים 'טוב', ולפיכך הוכפלו אמירת ה'טוב' ביום השלישי וביום הששי - וכנגדם כפילת טו"ב שנים ליעקב עם יוסף בנו.

טו"ב שנים בארץ ישראל - מצד יעקב, וטו"ב שנים במצרים - מצד יוסף

אלא, ש"ז שנים הראשונות שבהן עמדו יעקב ויוסף יחדיו בארץ ישראל, בהם נחשב יעקב לעיקר, ויוסף הוא שנטפל אליו ונכלל עמו, וזה כדרך כפילת הטוב ביום השלישי - שכנגד יעקב, מדת התפארת, המתחבר עם יום הששי. אולם עדיין הוצרכה להתגלות דרגה יתרה של טוב - זו שמצד יוסף דייקא, אשר על כך נאמר (בר"ר שם, ג, וברש"י שם) 'ביקש יעקב לישב בשלוה בעיקר מצד מדת יוסף, ובאופן שיעקב אבינו הוא שנכלל עם יוסף. ומדרגת 'טוב' זו היא נעלית ועמוקה יותר, וכדרך שב'טוב' השני שביום הששי נאמר 'טוב מאד', להורות על ריבוי הטובה המופיע ממדתו של יוסף דוקא. ולכן סיבב הקב"ה שירד יעקב אבינו למצרים ונשתתה שם עוד טו"ב שנים, ובמצרים היה יוסף השליש והמושל, ויעקב השתחוה אליו (מו, לא), והיינו שהוכפל שם הטוב באופן הפוך, שיוסף היה הראש ויעקב היה כלול עמו, וזה כעין כפילת הטוב של יום הששי.

ב. שתי הטבות: 'לשמים' ולבריות', והיינו שתי הלוחות – 'בין אדם למקום' ובינו לחבירו, וזהו כפל 'כי טוב'. יעקב – 'טוב לשמים', השבטים 'טוב לבריות', ויוסף מחברם.

ג. מכירת יוסף נחשבת כגם הברית, אף שהיה 'בין אדם לחבירו', מפני ש'ברית' היא הקשר בין עליונים ותחתונים, והמפריד ביניהם וחוטא לחבירו – נחשב כמפר ברית. בבין אדם למקום נזהרים יותר מפני ששם הנשמה חשה בקרבת ה', ויש להתרגל שגם במצוות ש'בין אדם לחבירו' יש דבקות.

רמז בפסוק 'ויחי' – ובסמיכותו לסוף פר' ויגש

והדברים האלו רמוזים בכתובים שבריש פרשתן 'ויחי יעקב בארץ מצרים שבע שנה', כי תיבת 'ויחי' עולה כמספר שני פעמים 'טוב', להורות על כפל הטוב שהיה בתקופה שחי יעקב עם בנו יוסף במצרים. ותיבה זו סמוכה לתיבה האחרונה שבפרשה שלפניה המסתיימת 'ויפרו וירבו מאד', נמצא שנשמכה תיבת 'מאד' לתיבת 'ויחי' – העולה שני פעמים 'טוב', להורות על דרגת 'טוב מאד', שהיא הכפלת הטוב ע"י יוסף הצדיק, בהמצאות אביו יעקב עמו בט"ו שנים אלו.

ב

כפילות הטוב – טוב לשמים וטוב לבריות

'טוב לשמים' ו'טוב לבריות'

ולהבנת הענין נקדים את דברי הגמ' (קידושין מ.) על הפסוק (ישעיה ג, י) 'אמרו צדיק כי טוב', שמקשה שם בגמ' על הלשון 'צדיק כי טוב' ו'כי יש צדיק טוב, ויש צדיק שאינו טוב', ומתרג' 'אלא טוב לשמים ולבריות זהו צדיק טוב, טוב לשמים ורע לבריות זהו צדיק שאינו טוב', ע"כ. ויוצא מדברים אלו, שמלבד היות האדם צדיק וחסיד בעשיית ה'טוב' והישר כלפי שמים, יש לו עבודה נוספת להיות גם 'טוב לבריות', ורק כאשר הצדיק מצטיין גם במעשה הטוב לבני אדם, הוא מכונה בשם 'צדיק טוב'.

שתי הלוחות – 'בין אדם למקום' ו'בין אדם לחבירו'

ועל דרך זה נחלקו גם שני לוחות הברית שניתנו בהר סיני (ראה רמב"ן שמות כ, יג). כי בלוח האחד נכתבו המצוות שבין אדם למקום 'אנכי ה' אלקיך' ולא יהיה לך וכו', ובלוח השני היו כתובים המצוות שבין אדם לחבירו 'לא תרצח' ולא תגנוב וכו'. ושתי הלוחות האלו היו שוות (רש"י שמות לא, יח), לרמז על ששני חלקי עבודה אלו שווים המה לפני המקום, ושניהם נצרכים מאד לכל עובד ה' (ראה עוד להלן)⁽⁸⁾.

'הוכפל בו כי טוב' – רמז ל'טוב לשמים' ו'טוב לבריות'

ושני חלקי 'טוב' אלו הנכללים בעבודת הצדיק, ההטבה ב'בין אדם למקום' והטוב ב'בין אדם לחבירו', הם הם ענין 'הוכפל בו כי טוב' שאמרנו, דהיינו שעל האדם להכפיל את עשיית הטוב, להיות טוב לשמים וטוב לבריות (ב). ובפרט, מכונים שנים אלו לשני ענייני העבודה של יעקב אבינו ושל יוסף הצדיק, שהם כפילות הטוב נזכור.

יעקב אבינו – בבחי' 'טוב לשמים'

כי הנה עיקר עבודת האבות הק' היתה בענין ההכרה בבורא ית', להכיר את מי שאמר והיה העולם, ולהאמין במציאות אחדותו. ונמצא שיעקב אבינו, בחיר האבות, עסק והשלים את עצמו בעיקר בחלק 'טוב לשמים'. [אך בוודאי הצטדק גם בחלק 'טוב לבריות', אלא שזה היה מצד ההתכללות של דרגת ה'טוב' של יוסף שנכללה עמו כנ"ל].

עבודת השבטים שייכת ל'טוב לבריות'

אך עבודת השבטים היתה בעיקר בהשתדלות ההטבה של 'טוב לבריות', כי הם כבר נתחלקו ל"ב חלקים, המרמז ל"ב גבולים השונים שישנם בעולם, והיתה עבודתם לחבר ולאחד י"ב חלקים שונים אלו, שלא ייכנסו שום פירוד ומחלוקת ביניהם, אלא יתאחדו לאחדים ממש, ולהיותם טובים גם בחלק בין אדם לחבירו⁽⁹⁾.

יוסף הצדיק – 'דאחיד בשמיא וארעא'

וביותר היה זה מנת חלקו של יוסף הצדיק, כי הוא במיוחד שייך לעבודת 'טוב לבריות'. וזה על פי מה שנודע (ראה וזה"ק ח"ב קטו. בשם תרגום יונתן בפסוק (דה"א כט, יא) 'כי כל בשמים ובארץ') שמדרגת מדת היסוד – צדיק היא 'דאחיד בשמיא וארעא', והיינו שעבודת הצדיק היא לאחד ולקשר את השמים והארץ, ולהכיר שגם למטה בארץ נצרכת אותה האחדות הנמצאת למעלה בשמים [ראה עוד להלן

בוה]. ונמצא שיוסף הצדיק, שהוא מרכבה למדת יסוד, עיקר עסקו ועבודתו היתה להביא את ריבוי הנפרדים למטה אל האחדות, בבחי' 'טוב לבריות'⁽¹⁰⁾.

טו"ב שנים של יעקב עם יוסף – כנגד שני חלקי 'טוב' אלו

עלה בידנו, שהכפלת הטובה שמצינו במידות יעקב אבינו ויוסף הצדיק, הינם שני חלקי ה'טוב' שבעבודת הצדיק: טוב לשמים וטוב לבריות, ומצד התכללותם זה עם זה תקצא בשניהם כפילות הטוב כנ"ל. וזה היה טעם עמידת יעקב עם יוסף 'טוב' שנים פעמיים. אלא שכאמור בעת עמידתם יחד בארץ ישראל היתה אז עבודת יעקב העיקר, בבחי' טוב לשמים, ואילו ה'טו"ב שנים שהיו במצרים עסקו בעיקר בעבודת טוב לבריות, שהביאור בוה הוא קשה ועמוקה יותר, בבחי' 'טוב מאד', וכמו שיבאר בע"ה.

ג

מכירת יוסף – חסרון במעלת 'טוב לבריות'

מכירת יוסף נחשבת כפגם הברית

והנה מצינו שהשבטים פגמו בעבודה זו של 'טוב לבריות', השייכת למדת הברית של יוסף הצדיק, ולא השוו אותה לעבודת 'טוב לשמים' [וכמובן שפגם זה היה רק לפי ערכם הרם, ואין לנו שמץ השגה בוה].

כי הנה נודע מהזה"ק ומדברי הארז"ל, שחטא מכירת יוסף נחשב אל השבטים כמו פגם הברית, שבוה מסרו את יוסף – ראו דברית – אל החיצונים, ומכאן זה נגרם אח"כ פגם הברית בפועל, בעשר הטיפין שיצאו מיוסף במעשה דאשת פוטיפר (פסוק לו), אשר על כך נאמר עליו (לעיל לו, לג; ב"ר פד, טז) 'טורף טורף יוסף'.

קשה שלפי פשוטו היה זה חטא של בין אדם לחבירו

אמנם לכאורה הדבר טעון ביאור, שהרי לפי פשוטו הדברים היה זה חטא של קנאה ושנאת חנם בלבד, וכמ"ש (שם פסוק ד') 'וישנאו אותו', וכן (פסוק י"א) 'ויקנאו בו אחיו', אשר מזה באו למכור את אחיהם לעבד לישמעאלים, ועוונות אלו הם חטאים שבין אדם לחבירו, וא"כ לא מובן מה לו לחטא המכירה להיחשב לפגם במדת היסוד⁽¹¹⁾.

במצוות שבין אדם למקום מקפידים יותר בממצוות שבין אדם לחבירו

אך הענין בוה יובן על פי מה שנתבאר בארוכה במקו"א, במה שמצינו מדה מובהקת במחנה הקדושה, שאנשים יראי ה' מחמירים במצוות שבין אדם למקום הרבה יותר מבמצוות שבין אדם לחבירו, ולעומת מה שלא נמצא איש עובד ה' שיבקש לעצמו קולות והתרנים בעניינים הנוגעים בין אדם למקום, הנה לגבי מצוות שבין אדם לחבירו ישנם כמה וכמה מבני ישראל שכן יבקשו להקל בוה, ולא יימצא אצלם כלל אותה הזהירות שנוהרים בה בדברים שבנים למקום, עד שלפעמים יבואו בהם לידי מכשול ממש. וכבר אמרו חז"ל (ב"מ ה: טז) שמי שהוא חשוד על ממנא אינו חשוד על השבועה, והיינו שיתכן להיות אדם שלא יהא חשוד על שבועת שקר, ואעפ"כ ניתן לחשדו בגזלת ממון. ומה לנו יותר מלשונו הזהב של המסילת ישרים (פ"א) 'כי רבים יתחסדו בענפים רבים מענפי החסידות, ובענין שנאת הבצע לא יוכלו להגיע למחוז השלימות'.

בעניינים שמימיים מרגישים קרבת אלקים

והטעם בוה, כי טבעם של בני ישראל עובדי ה', שהיהם אנשי נשמה, מבקשים תמיד להתקרב להש"ת ולהירבק באלקיהם, ועל כן ישתדלו תמיד להדר במצוות כאלו שמרגישים בהן קרבת אלקים, והיינו מצוות שבין אדם למקום, כלימוד בהתמדה יתרה, הרבות בתפלה בהשתפכות הנפש, ודקדוק רב בקיום המצוות וכו'. אמנם במצוות שבין אדם לחבירו, כגון זהירות בממון אחרים, בקשת השלום והאחדות וכו', שאין האדם מרגיש את האלוקות שבהן, לא יקפידו עליהן בדקדוק יתרה, כי אינם מרגישים כל כך החסרון בוה, ואינם חשים כיצד המכשול בהן הוא סתירה לדביקות בהש"ת.

א. ויש להוסיף, דאיתא בגמ' (ב"ק נד:) 'מפני מה בדברות הראשונות לא נאמר ט', הואיל וסופן להשתבר, שלא יאמרו ח"ו פסקה טובה מ'ישראל'. אמנם בלוחות שניות כן הוכפל ה'טוב', ונכתבה בהן פעמיים האות ט'. והנה האחת היא במצוות השבת (דברים יט, טו), שהיא בחי' טוב לשמים. והשניה היא במצוות כיבוד אב ואם (שם פסוק ט"ז) – כענין טוב לבריות.

ב. ודמו לדבר יש ממה דאמרין בגמ' (ברכות נט:) שאין לברך ברכת 'הטוב והמטיב', שענינו כמו 'הוכפל בו כי טוב', אלא כשיש הטבה גם לאחרים, עיי"ש. הרי שהכפלת הטובה אינה אלא כאשר יש בה גם 'טוב לבריות'.

ג. ראה בגליון ר"ו הנ"ל בהערה ב', שביארו ששורש שתי עבודות אלו הוא שני חלקי ביור במציאות הטוב; 'ביור טוב מרע' – שזהו עבודת האבות הק', ו'ביור טוב מטוב' – שהיא עבודת השבטים, עיי"ש.

ד. וע"ד הרמז, י"ב פעמים 'טוב', כנגד י"ב השבטים, בגימ' 'צדיק' (וזה קודש פר' וארא ד"ה במדרש, עיי"ש), לרמז על עבודת הצדיק (-יסוד) המאחד י"ב חלקים אלו, בבחי' טוב לבריות. ה. ובאופן פשוט כבר נתבאר בוה, כי הנה כל הטעם שנתקנאו אחי יוסף בו ולא יכלו דברו לשלום, מבואר בכתוב שנמשך מזה שראו כי אותו אהב אביהם מכל אחיו, ולא הבינו על מה גדלה אהבת אביהם אליו יותר מכל אחיו, כי הלא כל אחד מאתנו הוא צדיק גדול ונשגב, ולכל אחד יש מדה משלו שבה הוא עובד את הש"ת; אם בלימוד התורה או בריבוי התפלה וכדומה, וגם הם מיוחדים כל אחד בעניינו, ומדוע נבחר הוא דוקא להיות כל כך אהוב בעיני יעקב אביהם.

אמנם אילו עמדו השבטים על גודל מעלת יוסף הצדיק, שהוא מרכבה למדת היסוד, שמדה זו היא החשובה יותר מכל שאר המידות, לא היו באים מעולם לכלל קנאה ושנאה זו, כי מדת שמירת הברית גורמת נשיות חן ביותר בעיני הש"ת, ע"ד שכתוב (טז, כב) 'בן פורת יוסף', שיוסף הצדיק שהוא שומר הברית זוכה לנשיות חן, ומטעם זה אהבו אביו יותר מכל בניו. אלא שאכן כלפי חוץ לא היה נראה למה יש ליוסף כל כך נשיות חן בעיני אביו, וממילא התקנאו בו אחיו.

ואכן דבר זה עצמו מה שלא הכירו השבטים בגודל מעלת שמירת הברית, עד שקינאו בו ומכרו אותו, היא גופא הטענה עליהם, ונחשבת לפי ערכם למכשול במדת היסוד, ולכן נחשב להם חטא זה כפגם הברית.

ד. מדת 'טוב לבריות' היא גילוי אחדות ה' בבריאה, והיינו התגלות ה' אחד' ע"י בחי' 'הטוב והמטיב' לעתיד לבוא.

ה. יעקב ביקש לקרב את קץ התיקון מצד 'טוב לשמים' בלבד, אך לא הצליח כיון שהגאולה תלויה בגילוי אחדות ה' בעוה"ז 'טוב לבריות', ואזי יהיה ה' אחד ושמו אחד.

מאד, זו מדת האחדות, והיינו כי דרגת ה'טוב מאד' של 'טוב לבריות', היא סוד אחדות השי"ת המתגלה בבריאה ע"י מדתו של יוסף הצדיק, המחבר ומקשר את העליונים ותחתונים, ומגלה אחדות ה' בכל הבריאה.

התגלות ה' אחד' ע"י בחי' 'הטוב והמטיב'

ואכן מצינו בדברי הגמ' שמדת 'טוב לבריות', שהיא כפל הטובה 'טוב לשמים ולבריות' כנ"ל, שייכת למדת האחדות של השי"ת. שהרי הקשו בגמ' (פסחים ג.) על הפסוק (זכריה יד, ט) 'וזהו ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד', 'אטו האידנא לאו אחד הוא', ומתוך 'אמר רבי אחא בר חנינא, לא כעולם הזה העולם הבא, העולם הזה על בשורות טובות ואמר ברוך ה'טוב והמטיב, ועל בשורות רעות ואמר ברוך דיין האמת, לעולם הבא כולו ה'טוב והמטיב', ע"כ. הרי מפורש יוצא מדברי הגמ' ש'הטוב והמטיב', שעניינו כדרך 'הוכפל בו כי טוב', נחשב לגילוי מדרגת 'אחד', שעל זה נאמר 'ביום ההוא יהיה ה' אחד'. והיינו כאמור, שפעולת ההטבה בין אדם לחבירו, וההכרה שגם למטה ישנה אותה דרגת אלוקות כמו למעלה, היא התגלות אחדות הבורא בעולם, אשר שלימותה תהיה לעתיד לבוא שכולו ה'טוב והמטיב, וכדלהלן.

ועל פי זה נמצא שעיקר הגאולה תהיה בעת שישרו שלום ואחדות בין הברואים, שבוה תלויה התגלות אחדות ה' בעולם⁽¹⁾.

ה

ביאור פרשת 'ביקש יעקב לגלות את הקץ'

ביקש יעקב לגלות את הקץ ונסתלקה ממנו שכניה

והנה ע"פ הדברים האלה יובן היטב מה שנאמר בהמשך פרשתנו (מט, א) 'ויקרא יעקב לבניו ויאמר להם האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים', ופירושו חז"ל (פסחים ג.) 'ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין, ונסתלקה ממנו שכניה. אמר, שמא חס ושלום יש במטתי פסול וכו'. אמרו לו בניו, שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד (דברים י, ד), כשם שאין בלבך אלא אחד, כך אין בלבנו אלא אחד. באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד', ע"כ.

יעקב ביקש לגלות את הקץ ע"י בחי' 'טוב לשמים' בלבד

ונאמר, שיעקב ביקש לגלות את הקץ ולהמשיך את הזמן של גילוי אחדות ה' בעולם, רק מצד מדרגתו בבחי' 'טוב לשמים' גרידא, כי היה סבור ש'י בעצם ההכרה בבורא עולם ובאחדותו ית' המתגלה למעלה כדי לתקן עולם במלכות ש-די. [והרי זה כדוגמת מה שביארנו לעיל במה ש'ביקש יעקב לישב בשלוה, קפץ עליו רוגזו של יוסף' וכו', והיינו שסבר שעיקר העבודה היא ב'טוב לשמים', וכמו כן סבר כאן כי במדה זו בלבד יוכל להמשיך את הקץ].

עיקר הגאולה תלויה באחדות הבורא למטה - 'טוב לבריות'

אך כאשר ראה יעקב שלא הצליח לגלות את הקץ ולהחיש את תיקון הבריאה כולה, עלה בלבו חשש 'שמא חס ושלום יש במטתי פסול', והיינו שחסרה לבניו ח"ו האמונה בבורא עולם, שאינם מאמינים בה' ובאחדותו, וזוהי הגורם לו סילוק שכניה. אך על זה השיבו לו בניו 'שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד (דברים י, ד), כשם שאין בלבך אלא אחד, כך אין בלבנו אלא אחד', כלומר, שבוודאי אנו מאמינים מאד בהקב"ה, והטעם שלא עלה בידך להמשיך את הקץ הוא מפני שעדיין צריך לגלות דרגת יתרה של אחדות הבורא, שהיא גילוי אחדות בתחתונים בבחי' 'טוב לבריות', ובמדתו של יוסף הצדיק, ורק בכך תבוא הגאולה וקץ הימין. [וזה ממש כענין 'קפץ עליו רוגזו של יוסף' הנ"ל, שמתעם זה הוצרך לירד למצרים].

התגלות זו תהיה לעת"ל - ביום ההוא יהיה ה' אחד

'באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד', כלומר, שמתאר שהקץ תלוי בגילוי האחדות שלמטה, א"כ עדיין לא הגיע הזמן לכך, ודבר זה הוא סוד כמוס של 'ברוך שם' וכו' (ראה בגליון הנ"ל), שאי אפשר לאמרו בזמן הזה בפירוש ובקול רם. ורק לעתיד לבוא תתגלה אחדות עמוקה זו בשלימות, באופן שיכירו הכל שאלוקות שורה בתחתונים כמו בעליונים, ואשר 'טוב לבריות' שזה לגמרי למדרגת 'טוב לשמים', ואזי יהיה ה' אחד ושמו אחד, כב"א.

גם מצוות שבין אדם לחבירו הן דבקות אלוקות

אמנם טעות הוא בידם, כי לאמיתו של דבר גם במצוות שבין אדם לחברו ישנו אור אלוקות, ועל האדם לידע שעסק 'טוב לבריות' הוא גם כן חלק מעבודת השי"ת, והוא ג"כ ענין אלוקי כמו מצוות שבין אדם למקום, והמכשול בהן הוא חסרון בדביקות בה'. כי כמו ששורה אלוקות בעליונים ובחלק ה'טוב לשמים', כמו כן נמצא אלוקות בתחתונים ובעבודת 'טוב לבריות', ואין מקום להקל כלל בחלק עבודות אלו. [והדברים ארוכים ביותר ואכ"מ].

ברית - קשר בין עליונים ותחתונים

וזהי מדת היסוד - קדושת הברית, שענינה כנ"ל 'צדיק דאחיד בשמיא וארעא', כלומר, שהצדיק מאחד ומחבר שמים וארץ, מפני שהוא משיג שגם כאן למטה בארץ שורה אלוקות כמו בעליונים ממש, ואין שום הבדל ביניהם. ולכן נקראת מדה זו בשם 'ברית' שפירושה לשון קשר וחיתוך, כי מדת היסוד מקשרת ומחברת את העליונים ותחתונים באופן שלא יהא פירוד והבדל ביניהם, ושיהא ניכר אלוקות למטה בארץ כמו למעלה.

חטא השבטים - שלא החמירו כל כך במצוות שבין אדם לחבירו

וע"פ יסוד זה נשוב לבאר מה שהקשינו לעיל מדוע נחשבה מכירת יוסף כפגם הברית, שהרי בפשטות היה זה חטא של קנאה ושנאה - מן המצוות שבין אדם לחבירו.

אמנם ע"פ האמור יובן הדבר. כי מה שנכשלו השבטים בפגם שבין אדם לחבירו, שהתקנאו ביוסף ושנאוהו, היה רק מפני שלא היו מצוות אלו שבין אדם לחבירו חמורות בעיניהם כמו המצוות שבין אדם למקום. ובוודאי שאלו היו באים לידי נסיון בעניינים שבין אדם למקום, בוודאי לא היו נכשלים בו, ולעולם לא היינו יכולים למצוא בהם שמץ חטא שכזה בחלק 'טוב לשמים'. וכל מה שהתירו השבטים לעצמם לקנאות ביוסף ולשנוא אותו, היה רק מפני שלא החשיבו את החסרון ב'טוב לבריות' כמו בעניינים שבין אדם למקום.

לפיכך נחשבת מכירת יוסף כפגם הברית

ומעתה יובן מה שנחשב זה לשבטים לפגם הברית, שהרי אמרנו שמהותה של מדת הברית היא הקשר והחיתוך שבין עליונים ותחתונים, ההכרה ש'טוב לבריות' הוא באותה מדרגה של 'טוב לשמים', והחסרון בו הוא ממש כמדרגת החסרון בבין אדם למקום. וכיון שאלו עמדות השבטים על דבר זה, ונכשלו במצוות שבין אדם לחבירו, הנה זה גופא נחשב להם לפגם הברית, והיינו פגם במדתו של יוסף הצדיק דאחיד שמיא וארעא.

ד

המצוות שבין אדם לחבירו מגלות אחדות ה'

והנה נתבאר לעיל שמדת 'טוב לבריות', שהיא מדתו של יוסף הצדיק, מגלה מדרגה עמוקה יתר של 'טוב', יותר ממה שמתגלה בעשיית 'טוב לשמים', וכדרך שנקראת 'טוב מאד'. ונבוא בעז'ה לבאר זאת ע"פ האמור.

מדת 'טוב לבריות' היא גילוי אחדות ה' בבריאה

כי הנה אמרנו שמדת הברית של הצדיק המאחד שמים וארץ, בחי' 'טוב לבריות', עניינה לקשר את העליונים והתחתונים, ולגלות האלוקות הנמצאת למטה כמו למעלה. ועומק הדברים הוא, שמדה זו מגלה את האחדות הגדולה של הבורא ית"ש השורה בכל הבריאה, והיינו שלא רק למעלה בשמים שאין שם שום פירוד שורה אחדות הבורא [אשר מזה נמשך שכאשר אדם נכשל בבין אדם למקום, הרי זה חסרון ופגם בדביקותו בה'], אלא גם למטה בארץ במקום הפירוד נמצאת אחדות השי"ת, כי העליונים והתחתונים מחוברים המה, וכמו שלמעלה אין לנו אלא ה' אחד, כמו כן למטה אין כאן אלא אחדות אחת. וכל הברואים הרבים הנראים לעינינו, כולם נמשכו מבורא אחד, וכולם הם חלק מאחדות השי"ת המקיפה את כל הבריאה. וממילא גם כל חסרון בבין אדם לחבירו, הוא כפגם בבין אדם למקום, והוא סתירה לגילוי אחדות הבורא בעולם.

ונמצא שגדלה מאוד מעלת 'טוב לבריות', שעניינה התגלות אחדות השי"ת בכל העולם, גם במקום הפירוד. ולכן נקראת מדרגה זו 'טוב מאד', להורות על ירובי הטובה שישנה בעבודה זו, ואיוז מדה היא למעלה מ'טוב' - שעליה נאמר 'טוב

1. ובענין זה אמרין בגמ' (יומא ט.) בטעם שלא נתגלה הקץ של חורבן בית שני, כי מאחר 'שלא נתגלה עוונם, לא נתגלה קיצם'. וכבר נתקשו בזה המפרשים, שהרי מבוואר שם בגמ' שמקדש שני חרב מפני שהיתה בו שנאת חנם, ונמצא שגם בבית שני נתגלה עוונם. והתירוץ לכך הוא, כי שנאת חנם הוא עון עמוק ונעלם, ולא נתגלה שורשו, עד שמצינו חטא זה אפילו באנשים נעלים, וכענין שבטי י-ה, שאע"פ שאין לנו כל השגה בהם, מכל מקום לפי פשוטו של מקרא היתה טענה עליהם על ששנואו את יוסף, והיה זאת לכאורה שנאת חנם, וכן חזין בתלמודי רבי עקיבא שלא נהגו כבוד זה בזה (יבמות סב.). ואם מצינו חטאים כאלו גם באנשים גדולים, הא ראייה עד היכן עומק הפגם של שנאת חנם. ומאחר שלא נודע עומק שורש חטא זה מאין הוא בא, לכן נמי לא נתגלה קיצם, כמו שאי אפשר להציא רפואה לשום מחלה כל עוד שלא נודע מה גורם לה.

ועומק הביאור בזה, כי בית שני הוא נגד לחות השניות, שכתוב בו המצוות שבין אדם לחבירו, וכדי לתקן חורבן בית זה ולצאת מהגלות האחרון, צריך לתקן דבר זה עצמו, שתתגלה אחדות ה' למטה באופן שלא יהא שום מקום של פירוד ושנאה בין אדם לחבירו. אמנם דבר זה הוא סוד, כי לעת עתה לא נתגלה כראוי סוד אחדות הבורא בתחתונים [ראה להלן], ולכן עדיין נחשב ש'לא נתגלה עוונם', כיון שהוא דבר עמוק מאוד. ורק לעת"ל כאשר יתגלה סוד אחדות הבורא למטה כמו למעלה, אזי יתקן עומק הפגם שבבין אדם לחבירו שלא נתגלה עונו בבית שני.

א.

יעקב אבינו נשאר גם במצרים במדרגת ארץ ישראל

ויחי יעקב בארץ מצרים וגו' (כז, כח).

פרשת ויחי היא סתומה כמו שכתב רש"י, דהיינו שנכתבה באופן שנראית מחוברת לפרשת ויגש, ואין נראה הפסק פרשיות ביניהם כלל, והביא רש"י על זה שני טעמים עיי"ש.

יש לפרש ענין נוסף בסתימה זו, הנה התורה כתובה באופן אשר יש לחלקו בכמה מדרגות, והם 'אותיות', 'תיבות', 'פסוקים', ו'פרשיות'. כי ראשית כתיבתה היא באותיות לשון הקודש, וזו היא המדרגה הראשונה בדבר, ובוה יש רק השגה מופשטת ולא הבנה. ומשם השתלשלה להיות כמה אותיות מצטרפות לתיבות, אשר על ידי זה הם מקבלים משמעות והבנה. ואז מתקבצים כמה תיבות זה אל זה אל תוך פסוקים, על ידי שיש בהם איזה ענין המאחד ביניהם. וסוף דבר הוא כאשר פסוקים רבים מתאחדים ביחד בפרשיות, שהם כבר ענין שלם יותר המתקבל מכמה פסוקים. [וענין אסיפת פרשיות רבות ב'ספר' שלם, אשר בוה יש גם חלוקת מדרגות של חמשה חומשי התורה, הוא כבר ענין בפני עצמו, ואכמ"ל].

ויש לומר כי ארבע מדרגות אלו הם כנגד ארבע העולמות 'אצילות בריאה יצירה ועשיה', המכוונות אל הבחינות 'חכמה בינה תפארת ומלכות' [שהם כנגד ד' אותיות שם הוי"ה]. ונפרש כי האותיות הם בחי' 'חכמה' שהיא השגה מופשטת למעלה מן ההבנה, והם כנגד עולם האצילות המכוון למדרגת החכמה, והוא מכוון אל האות י' שבשם הוי"ה. והתיבות שיש בהם כבר הבנה והשגה, הם בחי' עולם הבריאה המכוון למדרגת הבינה, והוא מכוון אל ה' עילאה שבשם הוי"ה. הפסוקים המצטרפים כמה תיבות לבנין של פסוק, הם בחי' עולם היצירה, אשר הוא כנגד מדרגת התפארת הכוללת בה שלימות של כמה מדרגות ביצירה אחת, והוא מכוון אל האות ו' שבשם הוי"ה [הכולל את ו' המדרגות מחסד עד יסוד בענין אחד]. ואילו הפרשיות המקבלות בתוכן את כל הפסוקים ועניניהם, הם בחי' עולם העשיה המקבל מכל העולמות העליונים, והוא כנגד מדרגת המלכות המקבלת מן המדרגות העליונות, והיא מכוונת לאות ח' תתאה שבשם הוי"ה. והנה איתא באר"ה ק' (ספר הליקוטים בראשית ג) אשר עולם העשיה מכוון למדרגת חוץ לארץ, ואילו ארץ ישראל היא בבחי' עולם היצירה.

ועל פי זה יש לומר, כי כאשר נסתם הפסק הפרשיות בין ויגש לויחי, אזי נראים הדברים כאילו אין כאן אלא פסוקים נפרדים ולא פרשיות בפני עצמן. ואם כן נמצא כי בעצם היה צריך להיות כאן הפסק שהוא בבחי' עולם העשיה, ונתעלה למדרגת עולם היצירה. והרי זה בא לרמוז על קדושתו של יעקב אבינו, לפי שבפרשת ויגש עוד היה יעקב אבינו בארץ ישראל, ובפרשת ויחי כבר היה במצרים, ואם כן הרי לכאורה ירד מעולם היצירה לעולם העשיה. ועל זה באה סתימת הפסק הפרשיות ללמדנו, שלא חלה ירידה זו אצל יעקב אבינו, כי הוא היה דבוק בקדושת ארץ ישראל גם בחוץ לארץ, ובכך נשאר תמיד בבחי' עולם היצירה גם בדרתו למצרים, ולכן אין הפסק בין הפרשיות אלא כהפסק בין פסוקים. ויש לרמוז בוה, כי 'פסוק' עם 'פרשה' עה"כ בגי' 'ארץ ישראל', כי בהעלאת הפרשיות אל הפסוקים, נהיה חוץ לארץ במדרגת ארץ ישראל.

ב.

בעולם המחשבה מקדימים את השמאל לימין

וישלה ישראל את ימינו וישת על ראש אפרים והוא הצעיר, ואת שמאלו על ראש מנשה, שכל את ידיו כי מנשה הבכור (פס, יד).

יש מן המפרשים שתמחו למה אמר "שָׁלַח את ידיו כי מנשה הבכור", והרי מפני בכורתו היה לו להניח עליו את יד ימינו, ולמה אמר הכתוב כי מחמת היותו בכור שָׁלַח יעקב אבינו את ידיו (עיי' בספ"ק נועם אליהם).

ויש לומר כי מה שרצה יעקב אבינו להניח את שמאלו על מנשה היה מפני חשיבותו, אלא שלא היו יכולים לגלות זאת בעולם הזה.

כי בעולם הזה מקדימים תמיד את הימין אל השמאל, והוא כדי להגביר את מדת החסד הנרמות בימין על מדת הגבורה הרמוזה בשמאל. וכך הוא גם כן סדר האבות הק', כאשר אברהם אבינו המורה על מדת החסד הוא הראשון, ורק אחריו נולד יצחק אבינו שהוא בעל מדת הגבורה. אכן כל זה הוא רק במדרגת העולם הזה, אבל בעולם המחשבה הנעלה מן העולם הזה, שם יש מקום לומר כי מדת הדין והגבורה קודמת למדת החסד. וכמו שאמרו חז"ל (מופא ברש"י בראשית א, א) כי בתחלה עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין, ורק לבסוף שיתף הקב"ה את מדת הרחמים. הרי כי בעולם המחשבה יש מעלה מיוחדת למדת הדין, ואם כן יתכן שאף מקדימים אותה על מדת החסד, ולכן באמת 'בתחלה' עלה במחשבה לברוא במדת הדין.

והנה האבות הק' הם בחי' המדות חסד גבורה ותפארת, אכן יש בהם בחי' נעלית יותר, כאשר הם מתעלים להיחשב בבחי' המוחין חכמה בינה ודעת, כמו שכתוב בכוונות 'אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב' (שעה"כ עמידה ב). ויש לומר כי יעקב אבינו לפני הסתלקותו התעלה לבחי' המוחין, ולכן 'שיפל' את ידיו היינו שרוטם את הידים שהם בבחי' המדות חסד וגבורה, והביאם לבחי' השכל היינו עולם המחשבה, ושם הרי צד השמאל קודם, ולכן 'שיכל' את ידיו כי מנשה הבכור ורצה לכבדו ביד שמאלו דוקא. אבל כאשר ביקש ממנו יוסף להניח עליו את ימינו, גרם לו להתעסק עם מדרגת המדות ששם מקדימים את הימין, ולכן לא היה יכול לומר לו שבעצם הקדים עכשיו את מנשה יותר [ובפרט לאשר עולם המחשבה נקרא 'עלמא דאתכסא' ואי אפשר לגלותו בדיבור, אלא הוא בחי' 'שתוק, כך עלה במחשבה' ואכמ"ל]. ולכן היה צריך להסביר לו טעם אחר שהוא באמת מקדים את אפרים לפני מנשה, ואכן בעולם התגלות המדות יש מעלה מיוחדת לאפרים. ונמצא כי אכן היה ליעקב טעם נגלה להקדים את אפרים בימינו, וטעם נסתר להקדים את מנשה בשמאלו. ויש לרמוז על כך, כי 'אפרים ימין' הוא בגי' 'אמת', היינו מדרגת האמת הפשוטה על פי עולם המדות, שהרי אמת מורה על מדת התפארת שהיא כללית המדות. ואילו 'מנשה שמאל' הוא בגי' 'כתר חכמה ובינה' הם המוחין העליונים, כי הקדמת מנשה בשמאל היתה על פי עולם המחשבה כנ"ל.

ג.

מעלת אפרים בחי' עשה טוב שהוא עלמא דאתגליא

ויאמר יוסף אל אבי לא כן אבי כי זה הבכור שים ימינו על ראשו. וימאן אביו ויאמר ידעתי בני ידעתי, גם הוא יהיה לעם וגם הוא יגדל, ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו וזרעו יהיה מלא הגוים (פס, יח-יט).

איתא בספ"ק כי מנשה מורה על מצוות לא תעשה, כי נקרא בשמו מנשה על שם 'כי שני אלקים את כל עמלי' וגו' (פס, טז), שהוא בחי' שיליה וחסרה. ואילו אפרים מורה על מצוות עשה, שהרי שמו של אפרים בא על דרך החיוב, 'כי הפרני אלקים בארץ עניי' (שם, נב).

והנה אי' בזה"ק (ח"ק ק:ז) על פי הפסוק "זה שמי לעולם וזה זכרי לדור דור" (שמות ג, טז), כי 'שמי' עם י"ה הוא בגי' ש"ס, ואילו 'זכרי' עם ו"ה הוא בגי' רמ"ח. ונמצא כי ש"ס"ה לא תעשה מושרשים במקום גבוה יותר, שהם אותיות י"ה שבשם הוי"ה, לעומת רמ"ח מצוות עשה שמושרשות באותיות ו"ה. וזה היה טעם מה שרצה יוסף להקדים את מנשה לפני אפרים, שהרי הוא מורה על בחי' י"ה הנעלה מאותיות ו"ה.

אכן יעקב אבינו רצה להקדים דוקא את אפרים, שכן אותיות י"ה נקראות עלמא דאתכסא, לעומת ו"ה שהם בבחי' עלמא דאתגליא כמו שנרמז בפסוק "והגלות לנו ולבנינו" (דברים כט, כח) דהיינו ו"ה נגלות' לנו ולבנינו (עיי' זוה"ק ח"א קכג). וזהו שאמר יעקב אבינו 'ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו וזרעו יהיה מלא הגוים', דהיינו שאפרים מורה על בחי' עלמא דאתגליא, וזו היא מעלתו וקדימתו. וזהו ענין מה שאמרו חז"ל (בבבא גי' א) כי א"ע שאל תעשה חמור מעשה, מ"מ

עשה דוחה לא תעשה. כי מצד ענין גילוי כבוד מלכותו ית' בעולם, שהוא תכלית ענין ירידת הנשמה לעולם הזה, צריכים להעדיף את הגילוי אף על פי שאינו מרומם כל כך.

ד.

מעלת אפרים על מנשה בבחי' מדת המלכות

וימאן אביו ויאמר ידעתי בני ידעתי גם הוא יהיה לעם וגם הוא יגדל, ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו וזרעו יהיה מלא הגוים (פס, יט).

יש לרמוז בוה, כי הנה 'מנשה' יתר על 'אפרים' כמספר 'דין', אבל אם נחשב את 'אפרים' כמ' דמנפ"ך [העולה ת"ר] יהיה בו תוספת על 'מנשה' כמספר 'מלכות'. והוא ענין 'דינא דמלכותא', כי יש את מדת הדין כמו שהיא לעצמה, אבל המלכות יש לה דין תקיף וגדול יותר [והו"ע שם אדנ"י המורה על מדת המלכות, שהוא אותיות 'דינא'].

וזה אמר יעקב אבינו 'גם הוא יהיה לעם וגם הוא יגדל', כי בודאי יש למנשה מעלה אשר בה יהיה גדול אף יותר מאפרים, שהרי הוא יתר על אפרים כמספר 'דין'. 'ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו וזרעו יהיה מלא הגוים', כי מעלתו של אפרים מורה על מדת המלכות המתפשטת בכל הגוים. והנה 'הגוים' הוא בגי' 'דין', אשר זה מורה לכאורה על מעלת מנשה כנ"ל, אבל "מלא הגוים" היינו מילוי תיבת 'דין' (לית יד י"ח) הוא עולה בגי' 'מלכות', ובענין זה של "מלא הגוים" הוא מעלת אפרים על מנשה.

ה.

האור של חנוכה מאיר את חודש טבת ולוקח את ראשו של עשו לקדושה

יהי דן נחש עלי דרך שפיפון עלי אורח הנושך עקבי סוס ויפול רוכבו אחרו (פס, יז).

יש לרמוז בסופי התיבות הנושך עקבי סוס ויפול רוכבו שהם אותיות 'ססליו', וכך גם 'סוס' עולה בגי' 'ססליו', וכמו כן גם 'יפול' הוא אותו המספר.

והענין הוא, כי חודש טבת מכוון על פי סדר הדגלים כנגד שבט דן, והם בעצם בבחי' החושך של 'לילי טבת הארוכים', ולכן היה דגל חמנה דן בצפון (במדבר ב, כה) שהוא הצד שאין השמש מאירה שם, ואכמ"ל. אבל לפני חודש טבת יש את האור של ימי חנוכה המאירים בסוף חודש כסליו, ועשה הקב"ה כי אור זה שבעצם אינו שייך לחודש טבת, כיננו ויאר בו בתחלת החודש. וזה נקרא הנושך עקבי סוס, דהיינו ששבט דן שהם בחי' חודש טבת נושכים וממשיכים אליהם את העקבים של חודש כסליו, ע"י שתחלת טבת מתחבר עם סוף חודש כסליו, ובוה נמשך האור של חנוכה אל חודש טבת.

וזה נרמז גם בראשי התיבות ו'יפול רוכבו א'חור שהם אותיות 'אור', ותיבת 'אחור' נוט' 'אור ח', ובוה נרמז האור של ח' ימי חנוכה המאיר אל החושך של לילי טבת [ומה שהוא נושך בעקבי וסוף חודש כסלו, נרמז בסופי התיבות. והאור המאיר בתחלת החודש, נרמז בראשי התיבות].

עוד יש לרמוז בוה על מה שאמרו חז"ל (תרעם יותן ג, י) 'רישיה דעשו בעיטפיה דיצחק', שהראש של עשו נקבר ג"כ במערת המכפלה. וכן הוא בגמ' (פסח ג, א) אשר חושים בן דן 'שקל קולפא ומחיה ארישיה דעשו, ונתרין עיניה דעשו ונפלו אכרעיה דיעקב', והיינו שהקדושה לקחה לעצמה את הראש של עשו. וזהו הענין שימי החנוכה נכנסין לתוך חודש טבת, כי חודש טבת הוא בעצם חודש של עשו, ומ"מ נכנסת הקדושה לשם ומאירה את הימים הראשונים של חודש טבת, שהם כמו הראש של עשו. וזה גם נרמז בוה הפסוק, שנאמר 'הנושך עקבי סוס ויפול רוכבו אחרו', והנה 'נושך' הוא בגי' 'עשו', ואילו 'עקב' הם אותיות 'יעקב', כי קטעו את ראשו של עשו וחברוהו ליעקב, ולכן לקחו את הראש של חודש טבת השייך לעשו וחברו אותו לחודש כסליו השייך ליעקב, ע"י אור ח' ימי החנוכה כמנכר.

זה שמו אשר יקראו ה' צדקנו: די עבודה פון 'עקבתא דמשיחא' - זיין א 'מלמד זכות' אויף זיך זעלבסט

א. כי עם קדוש אתה: דער 'עצם מהות' פון א איד איז הייליג און טייער

דער איד איז מקושר צום רבוש'ע בעצם | דער רבוש'ע האט אים ליב און קיין טעם | אפילו אויב ער זינדעט ח"ו - טוישט זיך נישט זיין עצם | ווייל ער איז אזוי הייליג - פאדערט מען פון אים תכלית הקדושה | אלע מוסר רייד פון משה רבינו זענען געבויעט אויף דעם עצם'דיגן קשר | משיח וועט מגלה זיין דעם פנימיות'דיגן קשר | תלמידי בעש"ט האבן עס שוין אנגעהויבן מגלה זיין | זיי האבן נישט געגלייבן מוסר - אויב יענער ווייסט נישט קדושת ישראל בעצם | זיי האבן מלמד זכות געווען באופן נפלא | עס איז 'עבודת הצדיקים' | א פשוט'ער מענטש טאר נישט מלמד זכות זיין אויף רשעים

ב. סניגור עלי תמנה: איך בין הייליג און איך וועל זיין הייליג

אמאל פלעגט א אינגערמאן לערנען נעם אלימלך און קאכן דערין | היינט זענען די נפשות אזוי צוקלאפט ביי זיך אז מען שפירט זיך ווי א ליגנער צו קאכן אין העכערס | מען דרייט זיך ארום אויסגעלאשן און אויסגעטרוקנט | די עצה: רעדן פון די גרויסקייט פון א אידישע נשמה | פונקט ווי מען דארף גלייבן אין קדושת כלל ישראל - דארף מען גלייבן אין קדושת נשמתו | עצת היצר: נאכן דורכפאלן רעדט ער אים איין אז ער האט שוין נישט קיין שייכות מיט קדושת ישראל | אל תאבה לו | גלייבן אז 'ישראל אל ע"פ שחטא ישראל הוא' גייט ארויף אויף אים | תשובה איז בלויז איין בייג - און מען איז צוריק דער 'אדם ישר'

ג. הרי זה צדיק גמור: דער צדיק איז 'מעלה' אלע עבודות פון א איד - זעענדיג דערין די ריינע נקודה

ווען דער גוי טוט א מצוה מיט א חשבון - איז נישטא עפעס טיפערס | ווען דער איד טוט א מצוה מיט א חשבון - ליגט אונטער דעם א ריינע כונה | דער איד ווייסט נישטאמאל דערפון | בחיצוניות האט ער אבער א כונה 'שלא לשמה' | די מצוה קען נישט ארויפגיין צוליב די חיצוניות'דיגע כונה | דער צדיק איז עס מעלה | דער צדיק איז א שטיק איד - און קיין אנדערע חלקים | דער צדיק זעט איבעראל זיין אפשפילונג | ער זעט אין יעדע מצוה די אינערליכע ריינקייט פונעם איד | דורכדעם האט עס אן עליה | ער ברענגט דעם 'חוד קוב"ה ושכינתה' דורך אלע מעש"ט פונעם דור

א.

כי עם קדוש אתה: דער 'עצם מהות' פון א איד איז הייליג און טייער

דער רבונג של עולם וויל מען זאל רעדן גוטס אויף אידן

דער מסילת ישראל'ס דא אין סוף פרק יט, רעדט ארום איבער די מדרגה פון א צדיק הדור, וואס ער איז שטענדיג 'מלמד זכות' אויף אידישע קינדער, ער נעמט זיך אן פאר זיי, און טענה'ט זיך פאר זיי - קעגן די מקטרגים - אז אידן זענען יא גוט און וואיל. און מיט דעם איז מען ממלא דעם רצון ה' ווי עס שטייט ביי גדות, אז נאכדעם וואס ער האט מלמד געווען 'סגוריא' אויף אידן, האט אים דער רבונג של עולם געזאגט (שפוט'ים יד, ו): 'לֹא בְּחֶלֶק זֶה וְהוֹשַׁעְתָּ אֶת יִשְׂרָאֵל', ווייל פונקט ווי א טאטע האט ליב אזא איינעם וועלכער האט ליב זיינע קינדער - אזוי האט דער רבונג של עולם ליב דער וועלכער האט ליב אידישע קינדער און נעמט זיך אן פאר זיי - אפילו אויב זיי האבן געזינדיגט.

דער בעש"ט האט נישט געהאלטן פונעם שארפן 'דרך המוסר' פון די מגידים

מען וועט קודם אביסל אויסשמועסן דעם ענין פון 'לימוד זכות', און דערנאך וועט מען ארויסנעמען דערפון וואספארא שייכות דאס האט מיט 'יעדן איינעם' - אויף זיין מדרגה. עס איז באקאנט, אז איידער דער בעל שם טוב איז געקומען מיט זיין 'דרך החסידות' - פלעגט זיין שטארק איינגעפירט דער מנהג פון 'מגידים' וועלכע פלעגן ארומגיין זאגן 'מוסר דרשות', זיי פלעגן אויס'מוסר'ן דעם עולם מיט שארפע לשונות, ביז דער עולם האט געוויינט פון גרויס צער און צובראכנקייט. אבער דער בעל שם טוב האט נישט געהאלטן פון דעם דרך; ווי עס שטייט א מעשה אין 'שבחי הבעל שם', אז אמאל איז געקומען א מגיד אין א שטאט און זיך געשטעלט זאגן א דרשה אין בית המדרש, האט דער בעל שם טוב געוואונקען צום עולם אז יעדער זאל ארויסגיין פון בית המדרש. און צוביסלעך איז יעדער ארויסגעגאנגען, ביז דער מגיד איז געבליבן אליין און ער האט נישט געהאט צו וועמען צו דרש'ענען... איז דער מגיד געקומען צום בעל שם טוב און אים געפרעגט 'פארוואס האט איר געהייסן יעדן ארויסגיין פון מוין דרשה?'. האט אים דער בעל שם טוב

ליב, 'וְאִמְרָתְכֶם בְּמָה אֶהְבֶּתֶנּוּ הַלּוֹא אֶחָ עֶשְׂרֵי לְעֶקֶב' - וועט עטף פרגען, פארוואס האב איך אייך ליב, יעקב און עשו זענען דאך ברידער? 'וְאֶהְבֶּתָּ אֶת יַעֲקֹב וְאֶת עֵשָׂא שְׂנֵאתִי' - ער זאגט נישט קיין תירוץ, נאר ער זאגט נאר נאכאמאל איבער: 'איך האב אייך ליב!'. לכאורה, וואס האט ער דא פארענטפערט די שאלה פון 'במה אהבתנו?'

פארוואס איז ער לה' און ער לעזאזל

יום כיפור ווען מען איז מכפר אויף כלל ישראל, נעמט דער כהן גדול צוויי ציגעלעך וועלכע זענען 'שנים בקומה שנים במראה שנים בדמים' (וימא סב.) - זיי האבן דעם זעלבן הייער, דעם זעלבן געשטאלט און די זעלבע פרייז, און מען ווארפט א 'גורל', איין שעיר ווערט אויסגעקליבן צו זיין דער חלק פון 'עשר' - וואס גייט צו 'עזאזל', און איין שעיר ווערט אויסגעקליבן צו זיין דער חלק פון 'עקב' - וואס גייט לה'. לכאורה איז שווער, וואס איז דער ישר? פארוואס גייט ער 'לעזאזל' און ער לה', זיי זענען דאך ביידע גלייך? דער 'שעיר לעזאזל' קען דאך כאילו קומען מיט א טענה: 'וואס האב איך געזינדיגט, אז דו שיקסט מיר לעזאזל?!'.

דער נגלה'דיגער חלק הקשר - געבויעט אויף דיין אויפפירונג

דער תירוץ אויף די אלע קושיות איז: עס זענען פארהאן צוויי חלקים אינעם 'קשר' וואס דער רבונג של עולם האט מיט כלל ישראל, עס איז פארהאן א נגלה'דיגער חלק וועלכע איז געבויעט אויף 'קיום התורה', וואס ווען אידן זענען 'עושי' רצונם של מקום ווערט אט דער 'קשר' נתחזק, דעמאלט זענען זיי באלייבט און טייער ביים רבונג של עולם, און ווען חלילה נישט - ווערט דער 'קשר' אפגעשוואכט. און מצד אט דעם נגלה'דיגן קשר, שטאמען די אלע 'מוסר' רייד - וואס רוב תנ"ך באשטייט דערפון - וואס מען האט כסדר 'טענות' צו אידן פארוואס זיי האבן געזינדיגט, און מען האט 'תביעות' צו זיי, אז זיי זאלן תשובה טון און ווערן בעסער.

געענטפערט: "עס פאסירט אמאל, אז א איד כאפט זיך פארנאכט: 'אוי, איך האב נאכנישט געדאווענט קיין מנחה!', און ער לויפט אין דער זייט אונטער א בוים און שטעלט זיך דאווענען שמונה עשרה, און זייענדיג אזוי מבוהל און אויסגעמוטשעט פונעם גאנצן טאג - גיבט ער א דאוון-אפ א שנעלע מנחה 'כמצות אנשים מלומדה', ער ווייסט נישט וואס עס טוט זיך מיט אים, ער האט נישט אינזין קיין איין ווארט וואס ער זאגט, נאר ער פלאפלט סתם אפ די ווערטער פון די שמונה עשרה. איר ווייסט, אז מלאכים ושרפים ציטערן פאר דער מנחה! עס טוט זיך א רעש אין הימל פון אזא שוואכע מנחה! דאס ווייזט אויף די טייערקייט פון א איד - אפגעזען ווי ערליך ער פירט זיך. נו, ווי קענסטו רעדן שלעכטס אויף אידן?!. לכאורה דארף מען פארשטיין דעם ענין, איז דען אפגעפרעגט צו זאגן 'מוסר'?! די גאנצע תורה איז דאך פול מיט 'מוסר' - וואס משה רבינו האט כסדר געזאגט פארן כלל ישראל?!

פארוואס האט ישעיה הנביא נישט געמעגט זאגן 'עם טמא שפתיים'?

חז"ל זאגן (בימות מט:), אז ישעיה הנביא האט געהאט א חטא מיטן אנרופן דעם כלל ישראל 'טמא שפתיים'; ווי עס שטייט (ישעיה ה, ה): 'וּבְתוֹךְ עַם קָטָא שְׁפָתַימִּים אֶנְכִּי יוֹשֵׁב', און דערפאר האט ער געמוזט נסתלק ווערן פון דער וועלט, און מנשה האט אים גע'הרגעט' דייקא ביי די ליפן (עי' שה"ש רבה א, ו), ווייל פון הימל האט מען זייער מקפיד געווען אויף דעם וואס ער האט גערעדט שלעכטס אויף אידן. לכאורה טרעפט מען דאך אין דער תורה אסאך אזעלכע אויסדרוקן אויף כלל ישראל; ווי 'מִקְרָאִים הָיִיתָ עִם ה' מִיּוֹם דַּעֲתִי אֶתְּכֶם' (דברים ט, כד) וכדומה, און פארוואס פונקט אויף ישעיה איז געווען אזא טענה אז ער האט גענוצט א 'לשון של גנאי' אויף כלל ישראל?!

אויף וואס בויעט זיך די אהבה פונעם רבוש'ע צו אונז?

דער נביא מלאכי זאגט (מלאכי א, ב): 'אֶהְבֶּתִּי אֶתְכֶם אָמֵר ה'' - דער אויבערשטער זאגט, איך האב אייך

נקודות:

עס זענען פארהאן צוויי חלקים אינעם 'קשר' וואס דער רבונג של עולם האט א נגלה'דיגער חלק וועלכע איז געבויעט אויף 'קיום התורה', וואס ווען אידן זענען 'עושי' רצונם של מקום ווערט אט דער 'קשר' נתחזק, עס איז אבער פארהאן דער נסתר'דיגער חלק פונעם 'קשר' וועלכע איז געבויעט אויף א הייליגע וועלט וועלכע רופט זיך 'קדושת ישראל'

דער רבונן של
עולם האט בוחר
געווען אינעם
איד מצד 'עצם
קדושתו' וואס
ער איז א 'חלק
אלוק ממעלה'
קיינער אויף דער
וועלט איז נישט
קיינ מביין אויפן
עומק פון 'שורש
נשמת ישראל'
- נאר בלויז דער
רבונן של עולם
אליינס!

~

אויב א פשוט'ער
מענטש כערכיני
האט ליב דעם
'פושע ישראל'
צוליב דעם סוד
פון 'עמק כולם
צדיקים', איז ער
'דוחק את הקץ'
ווייל ער נעמט
א בחינה פון
'לעתיד', וואס
ער קען דאס
נאכנישט מקיים
זיין, ווייל עס איז
נישט זיין מדרגה,
און ער צווייגט
זיך אריין אין
דער בחינה! נאר
בלויז צדיקים
וועלכע האבן
שוין יעצט דעם
אור פון 'לעתיד'
- קענען זיך
באנוצן מיט דער
בחינה פון 'ועמק
כולם צדיקים'

דער נסת'דיגער חלק הקשר - געבויעט אויף דיין מהות

עס איז אבער פארהאן דער נסת'דיגער חלק
פונעם 'קשר' וועלכע איז געבויעט אויף א הייליגע
וועלט וועלכע רופט זיך 'קדושת ישראל'. דער רבונן
של עולם האט בוחר געווען אינעם איד מצד 'עצם
קדושתו' וואס ער איז א 'חלק אלוק ממעלה' קיינער
אויף דער וועלט איז נישט קיין מביין אויפן עומק פון
'שורש נשמת ישראל' - נאר בלויז דער רבונן של עולם
אליינס! און וויבאלד ער האט געזען אינעם כלל ישראל
אזא מורא'דיגע קדושה - דערפאר האט ער בוחר געווען
אין זיי! דאס הייסט, אז פונקט ווי מיר האבן נישט
קיין השגה אין 'קדושת הבורא יתברך' - אזוי האבן
מיר נישט קיין השגה אין 'קדושת כנסת ישראל'!

תורה און מצוות צילן ארויסצוברענגען דעם אמת'ן מהות פונעם איד בפועל

דער נסת'דיגער 'קשר' צווישן דעם רבונן של
עולם מיט כלל ישראל, איז געווען נאך איידער
אידן האבן מקבל געווען די תורה. פארקערט, גאנץ
'מתן תורה' שטאמט פון אט דער אהבה וואס דער
רבונן של עולם האט ליב געהאט דעם איד 'בעצם'!
און וויבאלד ער האט געזען אינעם כלל ישראל אזא
פנימיות'דיגע קדושה - האט ער זיי געגעבן די תורה,
וועלכע וועט ארויסברענגען זייער קדושה 'מכא אל
הפועל'! דאס הייסט, די אלע מוסר רייד וואס דער
רבונן של עולם האט טענות צו אידן - קומט אלעס
פון א ידיעה ווי גרויס זיי זענען, און די טענה איז:
"דיינע מעשים שטימען נישט מיט דיין מציאות! דו
ביסט 'אין ערוך' הייליגער פון דאס וואס דו טוסט! עס
איז א שאד אז דו מאכסט אזא 'מסך המבדיל' וועלכע
פארשטאמט דיין אמת'ע גרויסקייט!". און דערפאר
זעט מען, אז נאכן ענדיגן 'ספר דברים' - וועלכע
איז אנגעפילט מיט 'מוסר' רייד פון משה רבינו צום
כלל ישראל - ווי נאר משה רבינו געזעגנט זיך מיטן
כלל ישראל, זאגט ער: "אֲשֶׁר־יִשְׁרָאֵל מִי כָמוֹךָ עִם
נוֹשֵׁעַ בְּה' מִן עֲוֹנָה וְאֲשֶׁר חָרַב גְּאוֹנָה" - עטץ זענט
מורא'דיג הייליג! 'מִי כָמוֹךָ' - ווער איז נאך אזוי
הייליג אלס עק? אלץ וואס איז האב איין געזאגט
מוסר, איז נישט חלילה געקומען פון א 'זלזול' אין
ענקער 'מהות', פארקערט, ביי מיר האב איך גוט
געוואוסט אייער קדושה! און טאקע ווייל איך האב
געוואוסט ווי ליכטיג און הייליג איך זענט - האב
איך געהאלטן, אז לויט אייער קדושה האט איך
נישט יוצא געווען! און דערפאר האב איך געהאט
אזויפיל טענות צו איין! נאר ביז יעצט, האב איך
נישט מגלה געווען ענקער גרויסקייט, ווייל לטובת
הענין האב איך איין געדארפט זאגן 'מוסר' און רעדן
בלויז פונעם נגלה'דיגן חלק פונעם 'קשר', אבער
יעצט בין איך איין מגלה דעם 'עומק' וואס עס איז
געליגן אונטער אלע מיינע מוסר ריידן".

די אהבה פונעם רבש"ע צו אונז איז העכער פון אלע שכליים

דאס זאגט דער נביא מלאכי: "דו פרעגסט
'במה אהבתנו' - פארוואס איך האב דיר ליב, דו
ביסט גערעכט! די אהבה איז טאקע העכער פון א
לאגישן טעם! מען קען נישט זאגן קיין טעם דערויף,
עס שטאמט פון 'עולם הסוד' וואס מען 'קען' נישט
מסביר זיין און מען 'דארף' נישט מסביר זיין, מען
דארף בלויז זיין אין יענעם עולם און 'זען' אז דאס
איז דער מציאות! 'ואוהב את יעקב' - איך האב ליב
כלל ישראל! אזוי איז עס!".

'בחירה' מיינט: עס איז נישטא קיין טעם דערויף
יום כיפור ווען מען וויל מכפר זיין אויפן כלל
ישראל, וויל מען מעורר זיין דעם טיפן 'קשר'
וועלכע איז העכער פון 'קיום התורה' וואס דארט
גרייכן נישט קיין חסאים. דערפאר ווארפט מען א
'גורל', דאס מיינט, מען מאכט א 'בחירה' צווישן
די ביידע ציגעלעך - אן פארשטיין 'פארוואס!' ביי
מיר זענען זיי ביידע די זעלבע, אבער דער גורל -

וועלכע האט נישט קיין לאגישן הסבר, נאר עס איז
א השגחה פון 'מזל העליון' - האט אויסגעוועלט
דעם שיעור לה' און דעם אנדערן לעזאזל! איך ווייס
אויך נישט 'פארוואס', אבער 'אזוי איז עס!'. און
דאס ברענגט ארויס: "הלא אח עשו ליעקב" - עס
קען אמאל זיין א איד וואס ער זאל נעבעך אויסזען
ממש ווי 'עשו'! ער טוט אלעס וואס עשו טוט, און
מען קען נישט מבחין זיין פארוואס ער איז 'יעקב'
און ער איז 'עשו', אבער "ואוהב את יעקב" - ער איז
פארט א איד! ווי חז"ל זאגן (סנהדרין מד): "ישראל
אף על פי שחטא ישראל הוא" - אפילו אויב ער
זינדיגט אפ כל ימיו מיט 'חמורות שבחמורות' - איז
ער נאכאלץ א 'ישראל'! ער האט נאכאלץ א 'חלק
לעולם הבא'! פארוואס? איך ווייס נישט פארוואס!
ווייל ער איז א איד! דער חילוק צווישן 'יעקב' און
'עשו' קומט פון אזא טיפער מקום וואס מען פארשטייט
עס נישט מיטן שכל אנושי! דארט איז די קדושה פון
יעקב אזוי טיף און גרויס, אז מען דארף עס אפילו
נישט מסביר זיין! און פון דארט איז מען ממשיך א
כפרה אויף די חסאים פון כלל ישראל.

היינט איז נאך דער טיפער קשר - א סוד וואס מען קען נישט לעבן דערמיט בשלימות

די סוגיא פון דער 'עצם' קדושה פון כלל ישראל
- איז א מורא'דיגע טיפע סוגיא, וועלכע באלאנגט
באמת צו 'מות המשיח'! ווייל דער גאנצער ענין פון
משיח איז פארבונדן מיט א גילוי פון 'כל ישראל יש
להם חלק לעולם הבא'; ווי דער רמב"ם זאגט (הל'
תשובה ה, ה): "סוף ישראל בגלותן לעשות תשובה
ומיד לה' נגאלין" - צום סוף וועלן אלע אידן תשובה
טון! און דאס וועט זיין דורכן כח פון 'משיח', וואס
ער וועט ארויסברענגען און מגלה זיין ווי הייליג
אידן זענען, און דאס וועט זיי ברענגען צו תשובה!
אבער היינט אין גלות - פארשטייען מיר נישט
ריכטיג צום 'עצם קדושת ישראל', ווייל ביז משיח
קומט, דארף מען נאך האלטן אין איין זאגן מוסר
פארן כלל ישראל, דערפאר איז נאכנישט נתגלה
געווארן דער חלק פונעם 'קשר' וועלכע רופט זיך
'אשריך ישראל מי כמך!'. און אויב איינער וועט
צופיל קאכן דערין און עס מגלה זיין - איז ער א
'מגלה סוד', ער איז מגלה זאכן וועלכע דארפן נאך
זיין באהאלטן! ווייל דערווייל דארף מען נאך זאגן
מוסר, מען דארף נאך תובע זיין און פאדערן פונעם
כלל ישראל צו זיין בעסער און בעסער. מען דארף
אבער וויסן אז עס איז דא אזא סוד. און ווי מער
א מענטש האט שייכות מיט 'מות המשיח' - אלץ
מער שייכות האט ער מיט דעם סוד.

ווי מער מען איז נענטער צו משיח - מוז מען מער אוועקשטיין פון רעדן שלעכטס אויף אידן

ישעיה הנביא האט געהאט א גרויסן שייכות
מיטן ענין פון 'משיח'. ער איז דער גרויסער 'מבשר
טוב', וואס ער איז מנחם כלל ישראל מיט די 'שבעה
דנחמא', וואו ער דערציילט 'עתידות' וויאזוי עס
וועט אויסזען די שמחה פון דער 'גאולה העתידה'.
און אויך וואלט בימיו שוין געקענט זיין די גאולה; ווי
די גמרא זאגט (סנהדרין דד): "ביקש הקב"ה לעשות
את חזקיהו משיח" - עס האט געפעלט ממש א
משהו און חזקיהו המלך זאל נישט זיין משיח -
וואס ער איז געווען מלך בימי ישעיה הנביא. און
דערפאר האט מען זייער מקפיד געווען אויף ישעיה,
פארוואס ער האט מזלזל געווען אינעם הייליגן
מהות פון כלל ישראל, ווייל לויט זיין 'שליחות' -
וואס האט שייכות מיטן ענין פון 'משיח' - וואלט
ער מער געדארפט זיין נזהר אין דעם.

דער בעש"ט האט געזען אז די מגידים ווייסן נישט צו 'וועמען' זיי רעדן דא

די צדיקים תלמידי הבעל שם טוב הק' האבן
שוין טיילווייז געלעבט מיטן אור פון משיח, און
דערפאר האבן זיי שטארק עומד געווען אויף דער
סוגיא פון 'עצם קדושת ישראל' און האבן געמאכט

א גרויסן עסק צו 'מלמד זכות' זיין אויף כלל ישראל,
און ארויסברענגען פארן רבונן של עולם זייער
פנימיות'דיגער 'טוב' און 'עצם קדושתם', און מיט
דעם האבן זיי ממתיק געווען אלע דינים פון אידישע
קינדער. און דערפאר, ווען דער בעל שם טוב האט
געזען ווי עס קומט אן א מגיד און נעמט זיך רעדן
'מוסר' - אן וויסן בכלל אז עס געקוסטירט דא אויך
א פנימיות'דיגער קשר צווישן א איד מיטן רבונן של
עולם - האט עס אים פארדראסן, ווייל ער האט געזען
דערין א טעות אינעם גאנצן יסוד פון אידישקייט! דו
מעגסט זאגן א 'מוסר' דרשה, אבער קודם זאלסטו
וויסן צו 'וועמען' דו רעדסט דא! דו רעדסט דאך
דא צו 'בני אברהם יצחק ויעקב' - נישט צו 'בני עשו
וישעמאל'! דו רעדסט דא צו מענטשן וועמען די תורה
רופט אן (דברים ה, ז): "כִּי עַם קָדוֹשׁ אֶתָּה לַה' אֱלֹהֶיךָ!"
פארשטיי זייער 'חשיבות'! אלע דיינע מוסר רייד זאלן
קומען פון א פלאץ וואס דו ווילסט זיי 'אויפהיבן' צו
זייער עכטער פלאץ, און נישט פון א פלאץ וואס דו
ווילסט זיי אראמרייטן און צוברעכן!

תלמידי בעש"ט האבן געלעבט אין א וועלט פון 'לימוד זכות' העכער פון אונזער באגריף

איינער פון די גרויסע 'עמודי החסידות' איז
געווען דער הייליגער בריטישבויער רב זי"ע, וואס
ער איז געווען דער גרויסער 'סניגורן' של ישראל;
ווי עס איז באקאנט פארשידענע מעשיות, ווי ער
האט 'מלמד זכות' געווען אויף אן אופן נפלא -
אין פעלער וואס קיינעם וואלט נישט איינגעפאלן
צו זען דערין עפעס גוטס. ווי לדוגמא: ער האט
געזען ווי א איד האלט אינמיטן דאווענען, און ער
שטייט און שמירט די רעדער פונעם וואגן, האט
ער געזאגט: "רבונן של עולם, דו האסט דאך אזא
'עם קדוש', אז אפילו אינמיטן שמירן די רעדער -
דאווענען זיי אויך!". בדורנו איז געווען א בעלזער
רב זכרוננו לברכה, וואס ער האט 'מלמד זכות'
געווען אויף כלל ישראל אויף אן אופן וואס איז
למעלה מהשגתו. טאמער האט ער געזען ווי א
פרייער איד איז מחלל שבת רחמנא לציילן, האט
ער געזאגט: "ער איז פון רב'ס אידן", וואס 'רב צלי
של מוצאי שבת בשבת' (ברכות כז), און ביי אים
איז שוין אינדערוואכן! דאער האט ער געזאגט:
"ער איז 'שוכח עיקר שבת', ער ווייסט נישט ווען
עס איז שבת!". אדער: "מן הסתם גייט ער אויף
א פיקוק נפש!". מיר פארשטייען נישט וואס די
ווערטער מיינען, מיר ווייסן אז א 'מחלל שבת'
איז 'חייב סקילה', אבער ער האט גערעדט פונעם
'שורש נשמת ישראל' אין די 'עולמות העליונים',
וואס דארט קען נישט זיין אז א איד איז מחלל שבת
במזיד, נאר דארט איז אלעס א בחינה פון אן 'אונס',
וואס ער ווייסט נישט אז עס איז שבת וכדומה,
ווייל דער 'עצם' איז הייליג און ליכטיג, און ווערט
קיינמאל נישט 'נפגם', נאר ליידער - דא אונטן - איז
ער נישט זוכה נתגלה צו ווערן.

דער ענין פון 'לימוד זכות' אויף רשעים איז נישט געאייגנט פאר אונז

הבהרה: דער ענין פון 'לימוד זכות' אויף רשעים
איז נישט קיין 'נחלת הכלל', ווייל סתם א מענטש
קען חס ושלום אנקומען דורכדעם צו מורא'דיגע
טעותים פון מקרב זיין רשעים, זיי ליב האבן און
מכבד זיין, דאער על כל פנים ווערן קאלט צום
ענין פון 'הרחקה מרשעים', און מיינען אז א רשע
איז נישט אזוי געפערליך און שעדליך. דערפאר וואס
מען נאכאמאל מדגיש זיין, אז דאס איז א סוד וואס
באלאנגט צו 'ימות המשיח', און לעת עתה איז דער סוד
נאכנישט נתגלה געווארן! היינט מוז מען יא מוחה זיין
און זאגן מוסר! היינט דארף מען יא פיינט האבן דעם
רשע; ווי דוד המלך זאגט (תהלים קלט, כב): "תִּפְלֹתִי
שָׁנְאָה שְׁנָאתִים", און ווי דער תניא איז מסביר (פרק
לג), אז פון איין זייט דארף מען וויסן אז עס איז
דא א 'חלק הטוב' וואס דאס איז דער 'עצם' איד,
אבער מען דארף פיינט האבן דעם 'חלק הרע' וואס

האט זיך צוגעטשעפּעט צו אים! און אויב א פשוטער מענטש ערעכניו האט ליב דעם 'פושע ישראל' צוליב דעם סוד פון 'ועמך כולם צדיקים', איז ער 'דוחק את הקץ'! ווייל ער נעמט א בחינה פון 'לעתיד', וואס ער

ב.

סניגור עלי תמנה: איך בין הייליג און איך וועל זיין הייליג

גלייבן אין זיין אייגענע קדושה

דער ענין פון 'לימוד זכות' אויף אידישע קינדער - דארף יעדער מענטש - אפילו אויב ער איז נישט דער צדיק וועלכער קען 'מלמד זכות' זיין אויף רשעים - עס נוצן כלפי זיך זעלבסט. ווייל א מענטש דארף וויסן, אז נישט נאר 'ענער' איז א איד, נאר ער אליין איז אויך א איד! ער דארף גלייבן, אז ער זעלבסט האט א געוואלדיגע קדושה אין זיך! ער דארף זיין א 'מאמין באמונה שלימה' אז פונקט ווי דער רבונ של עולם האט בוחר געווען אינעם כלל ישראל בכלליות - אזוי האט ער אויך בוחר געווען 'אין אים פערזענליך'! ער דארף וויסן און גלייבן, אז אינעווייניג אין אים טוט זיך אפ א באהאלטענע קדושה - וואס ער אליינס ווייסט נישט דערפון! פונקט ווי ער קען נישט משיג זיין די קדושה פון א צווייטן איד - קען ער נישט משיג זיין די קדושה פון זיך אליינס!

אויב א חטא טוישט מיין 'מהות' - העלפט נישט קיין תשובה

דער גאנצער יסוד פון 'תשובה' איז געבויעט אויף דער געוואלדיגער 'קדושה עצמית' פונעם איד. ווייל בעצם איז 'תשובה' נישט אויסגעהאלטן מצד די מענטשליכע 'סברא', ווי עס ווערט גערעדט אין חסידות, אז נאכדעם וואס אדם הראשון האט געזינדיגט דעם גרויסן חטא פון 'עץ הדעת' - וואלט ער געקענט גאנץ לייכט ארויסקריכן פונעם חטא! ער וואלט געקענט קומען צום רבונ של עולם און זאגן: "איך האב געזינדיגט! איך האב חרטה און איך בעט דיר זיי מיר מוחל!". נאר אדם הראשון איז נישט בייגעפאלן אז עס איז פארהאן אזא מושג ווי 'תשובה'! ער האט געטראכט מיטן 'שכל אנושי', אז איינמאל א מענטש זינדיגט, ווערט ער 'עצם הרע'! ער ווערט ווי דער 'נחש' און 'יצר הרע' אליינס! נו, ווי קען ער יעצט ווערן צוריק 'עצם הטוב' דורך 'תשובה'?! דערפאר, ווי נאר ער האט געהערט ווי דער רבונ של עולם קומט צוגיין, האט ער זיך באהאלטן פונעם רבונ של עולם, ווייל ער האט געשפירט: "איך קען זיך נישט טרעפן מיטן רבונ של עולם! ער איז דאך 'מקור הטוב' און איך בין 'מקור הרע'!". האט אים דער רבונ של עולם געפרעגט: "איכה" - "פארוואס מיינסטו אז דו דארפסט אנטלויפן פון מיר? דו ביסט נישט נשונה געווארן בעצם! דו ביסט נאכאלץ געבליבן דער גוטער אדם הראשון! דו דארפסט נאר געבן א קום צוריק צו מיר, און אלץ ווערט צוריק פאראכטן!". אבער אדם הראשון האט עס נישט געוואלט גלייבן, נאר ער איז געזעסן פאר הונדערט און דרייסיג יאר אין א טיפע 'אוש' און 'עצבות' און נישט געוואלט חתונה האבן (עירובין יח.). און דאס איז געווען דער עיקר פגם פון אדם הראשון.

קען דאס נאכנישט מקיים זיין, ווייל עס איז נישט זיין מדרגה, און ער 'צווינגט זיך' אריין אין דער בחינה! נאר בלויז צדיקים וועלכע האבן שוין יעצט דעם אור פון 'לעתיד' - קענען זיך באנוצן מיט דער בחינה

אויב תשובה העלפט יא - א ראיא אז דער חטא האט נישט געטוישט מיין 'מהות'

ביי דוד המלך שטייט פונקט פארקערט. נאכדעם וואס ער געזינדיגט (הגם די גמרא זאגט (שבת נו:): "כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה", אבער לפי פשוטו איז עס יא געווען א חטא), האט ער געזאגט (תהלים נא, ג-ו): "לֹא לְבִדְךָ הִסְתָּאִי וְהָרַע בְּעֵינַי קִשְׁיָתִי" - יא, איך האב געזינדיגט! אבער איך בעט דיר "כִּרְבִּי רַחֲמֶיךָ מִחַה פִּשְׁעִי" - זיי מיר מוחל אויף מיין עבירה! און אין יענע רגע האט דער נביא באקומען א נבואה און אים געזאגט (שמואל ב, יב, ג): "גִּם ה' הֶעֱבִיר חֲטָאתְךָ לֹא תָמוּת" - דער אויבערשטער איז דיר מוחל! די עבירה איז אפגעווישט! דוד המלך איז 'שורש משיח', דערפאר איז ביי אים געווען אזוי קלאר די גרויסקייט פון א אידישע נשמה! ער האט אזוי גוט געוואוסט אז א איד איז א שטיק 'קדושה', וואס קיין שום חטא קען נישט טוישן זיין 'עצם הטוב', ווייל דער 'עצם הטוב' איז אסאך העכער פונעם פלאץ אוואו חטאים דערגרייכן! דארט קומט נישט אָן קיין חטא! און אויף דעם זאגט דוד המלך (תהלים לב, ב): "אֲשֹׁרִי אֲדָם לֹא יִחְשֹׁב ה' לוֹ עֹון" - וואויל איז דער מענטש, וואס כאטש ער האט טאקע געזינדיגט - רעכנט אים דער אויבערשטער נישט קיין עבירה, ווייל ער האט מעורר געווען א 'נקודה שבנפש' וואס איז העכער פון דער עבירה! און דאס רופט זיך 'תשובה' - נישט בלויז אז דער מענטש קומט צוריק צום רבונ של עולם - נאר אז דער מענטש קומט צוריק צו 'זיך', צו זיין אריגינאלער 'עצם'.

היינט קען מען נישט שטייגן - אָן רעדן פון דער גרויסקייט פון מיין נשמה

היינטיגע צייטן 'בעקבאת דמשיחא' - הייבט זיך שוין אָן דער 'התנוצצות משיח', וואס כדי זיך צו קענען דערהאלטן ביי אידישקייט, מוז מען זיך מדבק זיין אין משיח'ס סארט עבודה - צו מגלה זיין דעם 'עצם הטוב' פון דער אידישער נשמה. ווייל דער עיקר מניעה אין עבודת ה' היינט, איז דער 'דכאון הנפש' וואס בחורים און אינגעלייט זענען אין א צובראכענעם! זיי גלייבן נישט אז מען קען היינט צוקומען צו עפעס העכערס! פאר דרייסיג יאר צוריק, אז עס איז געקומען שבת קודש, האט יעדער חסיד'ישער יונגערמאן געעפנט א נועם אלימלך און געווארן צוקאכט פון די געוואלדיגע בחינות וואס ער רעדט ארום. אבער היינט, וויפיל אינגעלייט עפענען דעם א נועם אלימלך? און זיך סיבה דערצו איז, ווייל עס איז היינט א וועלט פון יאוש און אנזעץ! בחורים און אינגעלייט דרייען זיך ארום און ווייסן נישט דעם 'גודל קדושת נשמת ישראל'! דערפאר איז היינט נישטא קיין אנדערע מהלך, מען מוז האלטן אין איין חזון! ביי זיך: "געוואלד און געשריגן, איך בין דאך א 'חלק אלוך ממעל'! איך האב דאך אין מיר 'קדושת ישראל'! איך וועל זיך דערהייבן

ג.

הרי זה צדיק גמור: דער צדיק איז 'מעלה' אלע עבודות פון א איד - זעענדיג דערין די ריינע נקודה

צדיקים זענען מעלה די תורה און תפלה מונעם דור

דער ענין וואס צדיקים זענען 'מלמד זכות' אויף אידישע קינדער, איז נישט בלויז כדי ממתיק צו

פון 'ועמך כולם צדיקים'. און אונז דארפן גיין מיטן פשוטות, אז א 'רשע' איז א 'רשע', אבער מיר דארפן כאטש וויסן אז עס איז דא אזא בחינה, און ווארטן אז דער אמת זאל נתגלה ווערן אויף דער וועלט.

איבער דעם חושך! איך וועל נישט נתפעל ווערן פונעם פינסטערן ארום און ארום! איך וועל מעורר זיין מיין 'קדושה' און מיין 'נשמה', און לעבן ווי די פארציטישע חסיד'ישע אידן!". און דורכדעם וואס ער ווערט נישט נתפעל פונעם מצב הדור, זעט ער טאקע נאכדעם, אז דער גאנצער מצב איז נאר געווען א 'דמיון' וואס האט זיך נישט אנגעהויבן און האט זיך נישט אויסגעלאזט, עס איז נישטא קיין יצר הרע, נישטא קיין חושך, עס איז אלעס נארישקייטן.

מען דארף גלייבן אין דער אייגענער 'קדושת ישראל' אפילו נאך א חטא

ביז אהער האט מען גערעדט פון דער צובראכענעם וואס הערשט היינט סתם אזוי. און ווער רעדט נאך, אויב דער יצר הרע האט אים שוין מכשיל געווען מיט עבירות, וואס דעמאלט קומט ער שוין מיט א ראיא: "דו זעסט דאך אז דו טויגסט אינגאנצן נישט! קוק זיך אָן ווי נידירדו די שטייט! דו ביסט שוין א פארפלעקטער לעולמי עד!". און מיט דעם וויל דער יצר הרע אים מייאש זען און אים אינגאנצן איינשלינגען אין זיין נעץ. אבער דער מענטש דארף זיך געבן א שטעל אויף און צוריק שרייען צו זיך זעלבסט: "וואס הייסט?! איך גלייב נישט אין 'קדושת ישראל'! פונקט ווי איך גלייב אין 'כלל ישראל' - דארף איך גלייבן אין מיין נשמה! איך דארף גלייבן אין מיין קדושה! איך דארף גלייבן, אז מיין 'עצם' איז נישט געווארן 'רע', נאר עס איז געבליבן 'טוב' איך בין בעצם א 'קדוש'! אין איין רגע, וואס איך וועל נאר געבן איין קרעכץ צום רבונ של עולם - בין איך צוריק א צדיק!".

אידישע רייכקייט: מיט איין 'בייג' איז מען שוין צוריק 'גלייך'

איך האב געהערט פונעם אמשינאווער רבי זצ"ל, אז אין דער וואורקער גזע איז געווען רבי בונם אטוואצקער זי"ע - א זון פון רבי מענדעלע וואורקער זי"ע. אין וואורקע איז געווען א שפע פון 'שמחה', מען פלעגט אסאך זינגען און טאנצן. איז דער רבי בונם פלעגט צומאל צוזאמענעמען די חסידים - אפילו אין די וואכן טעג - און טאנצן צוזאמען א זעקס שעה ברציפות, (עס איז גאנץ א פייער זאך, מען וואלט עס אפשר געדארפט טון אויך היינט, אלע צוזאמען זאל מען טאנצן א זעקס שעה פארן רבונ של עולם...). און ער פלעגט מאכן אייגענע גראמען און חרוזים אויף אידיש, און ער פלעגט טאנצן אויף די גראמען. האט דער אמשינאווער רבי דערציילט, אז איינע פון די גראמען פלעגט גיין אזוי: "מיט דעם איז א איד רייך, אז ער גיבט זיך נאר איין בייג, איז ער שוין גלייך". דאס הייסט, אז די עשירות פון א איד איז, אז מיט איין 'בייג', איין 'נטיה טובה' צום רבונ של עולם, ווערט ער אויסגעגראדט און ער קומט צוריק צו זיין אריגינאלן פלאץ. און אויף דעם גראם פלעגט ער זיך קאכן און טאנצן גאר אסאך צייט.

נקודות:

דערפאר איז היינט נישטא קיין אנדערע מהלך, מען מוז האלטן אין איין חזון! ביי זיך: "געוואלד און געשריגן, איך בין דאך א 'חלק אלוך ממעל'! איך האב דאך אין מיר 'קדושת ישראל'! איך וועל זיך דערהייבן איבער דעם חושך! איך וועל נישט נתפעל ווערן פונעם פינסטערן ארום און ארום! איך וועל מעורר זיין מיין 'קדושה' און מיין 'נשמה', און לעבן ווי די פארציטישע חסיד'ישע אידן!"

~

דער 'צדיק אמת' איז 'כל כולו' א איד! ער איז אן אמת'ער איד! עס איז נישטא ביי אים קיין שום זאך וואס דעקט צו אויף זיין קדושת ישראל! און דערפאר האט ער א כח פון 'ללמד סגוריא על ישראל', מגלה צו זיין דעם טוב פון קדושת ישראל וואס איז דא ביי יעדן איד

די גמרא זאגט (ר"ה ד:): "הנותן סלע לצדקה בשביל שיחיה בני, הרי זה צדיק גמור" - אויב א מענטש גיבט צדקה כדי זיין זון זאל בלייבן לעבן, איז ער א 'צדיק גמור', דאס הייסט, די מצוה ווערט אים גערעכנט אלס א ריכטיגע מצוה. פרעגט די גמרא, כורש איז דאך נחמץ געווארן ווייל ער האט נישט אינזין געהאט ביים מנדב זיין פארן בית המקדש 'לשם שמים', נאר אז מען זאל דאווענען פאר דעם מלך? ענטפערט די גמרא: "כאן בישראל כאן בעכו"ם" - ביי א גוי, ווען ער גיבט צדקה צוליב עפעס א סיבה - מיינט ער טאקע בלויז יענע סיבה און גארנישט 'לשם שמים', אבער ווען א איד גיבט צדקה - אפילו ווען ער זאגט 'על מנת שיחיה בני', איז ער נאכאלץ א 'צדיק גמור'.

א איד איז א 'שלא לשמה' מענטש - אפילו אויב ער ווייסט נישט דערפון

דער פשט אין דער גמרא איז, אז בפנימיות מיינט עס דער איד 'לשמה', אפילו אויב ער זאגט 'בשביל שיחיה בני' און ער מיינט אז ער טוט דאס צוליב דעם, איז אבער פארהאן אינערליך אין אים א ריינע כוונה לשמה - וואס ער אליינס ווייסט נישטאמאל אז ער מיינט דא 'לשמה'. און דערפאר איז די מצוה גורם למעלה א 'חוד קודשא בריך הוא ושכינתיה', כאטש ער האט עס געטון 'שלא לשמה' - האט ער בפנימיות יא געמיינט 'לשמה'! בעומק נפשו האט ער באמת אינזין געהאט בלתי לה לבדו! איי, ער האט דאך עס געטון מיט פניות און פרעמדע כוונות? אבער דאס איז נאר 'חיצוניות', אבער בעומק נפשו מיינט ער אמת'דיג 'לשמה'!

יעדער זעט זיך - דער צדיק זעט ביי יעדן איד א 'צדיק'

כי עס זאל טאקע נתגלה ווערן דער 'פנימיות' פונעם איד, און די מצוה זאל טאקע האבן אן 'עליה' און מאכן א 'חוד קודשא בריך הוא ושכינתיה' - מוז זיין א 'צדיק הדור', וואס ער זאל אראפנעמען די דרויסנדיגע שאלאכטס, און אנטפלעקן וואס עס טוט זיך אינעווייניג אינעם הארץ פונעם איד, וואס ער האט געמיינט בלויז דעם אייבערשטן. און דער אופן וויאזוי דער צדיק טוט דאס, איז דורכן ענין פון 'כל הפוסל במומו פוסל' (קידושין ע:), אז יעדער מענטש זעט ביי יענעם דאס וואס טוט זיך ביי אים! איינער וואס האט א 'מום' - וועט אויך זען ביי יענעם א מום! איינער וואס איז א 'בעל גאווה' - וועט באמערקן אויף יעדן איינעם די מדה פון גאווה! להבדיל, דער צדיק אמת - וועט זען אויך ביי יענעם א 'צדיק'! ער קען קוקן אויף א פשוט'ער איד, און ער זעט בלויז דעם פינטלעך 'צדיק' וואס געפונט זיך ביי יענעם! ווייל פונקט ווי ביי אים איז נישטא עפעס אנדערש אויסער ריינקייט - מערקט ער נישט ביי יענעם איד נישט עפעס אנדערש אויסער ריינקייט! און דורכדעם איז ער מגלה דעם 'לשמה' וואס ליגט ביי יעדן איד! די אלע מצוות פונעם דור קומען אָן צום צדיק, און דער צדיק איז זיי מעלה למעלה, דורכדעם וואס ער שילט אפ די אלע פניות, און עס קומט ארויס בלויז די ריינע כוונה פונעם איד.

א צדיק מיינט, איינער וועלכער איז בלויז 'איד'...

אין אנדערע ווערטער: בעצם על פי חסידות, איז שווער א קושיא אויפן מושג צדיק, מען זאגט דאך "ועמך כולם צדיקים" - יעדער איד איז א צדיק, און "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא"? - יעדער איד האט א שייכות צום עולם הבא. נו, מיט וואס איז 'ער' מער 'צדיק' ווי סתם א איד? נאר דער פשט איז: ווען מען זאגט אז ער איז דער 'צדיק אמת', מיינט מען צו זאגן, אז ער איז אן אמת'ער איד! דאס הייסט, סתם א איד איז בעצם א 'איד', אבער ער איז געמישט מיט פרעמדע זאכן - 'חלקים רעים' וואס געהערן נישט צו קיין איד. אבער דער 'צדיק אמת' איז 'כל כולו' א איד! ער איז אן אמת'ער איד! עס איז נישטא ביי אים קיין שום זאך וואס דעקט צו אויף זיין קדושת ישראל! און דערפאר האט ער א כח פון 'ללמד סנוגורא על ישראל', מגלה צו זיין דעם טוב פון קדושת ישראל וואס איז דא ביי יעדן איד, און דורכדעם איז ער מעלה זייער עבודה.

זה שייך כלפי הצדיקים או אצל שום נברא, מלבד אצל מלך מלכי המלכים הקב"ה, אשר הוא אחד יחיד ומיוחד והוא תקיף ובעל היכולת ובעל הכוחות כולם. ואשר על כן פשוט וברור הדבר, שאין שום מציאות וענין שמתפללים אל הצדיקים ומבקשים מהם.

אמנם הגם כל האמור, ישנו ענין להתפלל אל הקב"ה אצל קברי הצדיקים, והוא מצד שני ענינים בדרך כלל. א' מצד מה שקבר וציון של צדיק הוא מקום קדוש, והתפלה במקום קדוש מסוגלת להתקבל ביותר לרצון לפני ה'. ב' מה שיכולים לעורר רחמים בזכותו של הצדיק הטמון בזה המקום, שהרי הצדיק יש לו זכות גדולה בשמים, וכאשר פוקדים את ציונו מזכירים ומעוררים את זכויותיו הגדולות, ובוה יכולים לבקש ולעורר רחמים רבים בזכות הצדיק.

ומלבד זאת יש ענין נוסף בתפילה על ציון הצדיקים, אשר באמת אינו בגדר תפלה רק בגדר 'השתדלות'. וכמו שיש 'השתדלות גשמית' שהולכים לרופא בשעת חולי ר"ל, כך ישנו מושג של 'השתדלות רוחנית' של הליכה אל הצדיק, וכמו בשעה שהולכים אל הרופא, פשוט הדבר שאין מתפללים אליו, אלא יודעים שזה הוא רק בגדר 'השתדלות'; לבקש ממנו שיעשה את אשר ביכולתו לרפא את החולה. כך גם כאשר הולכים אל הצדיק, אשר הוא יודע את דרכי המתקת הדינים ויודע איך להתפלל כראוי, הנה משתדלים בזה אצלו עבור הישועה, ומבקשים ממנו כי יתפלל בעדו לפני ה'. ודבר זה שייך הן אצל הצדיקים אשר המה בין החיים בעולם הזה, וגם בציון של הצדיקים שהם בעלמא דאתי. שהרי אנו מאמינים בתחיית המתים, וגם עתה ישנו קיסטא דחיותא של הנפטר בקברו, ולכן יכולים לדבר אל הצדיק כמו שדברו אליו בהיותו בחיים חיותו בזה העולם, ולבקש ממנו טובה שיתפלל לפני כסא הכבוד ויעורר רחמים רבים.

וכל מה שנתבאר בזה, שייך ודאי ביותר אצל קברי צדיקים, אבל באמת אפילו אצל שאר בני אדם יש גם כן איזה ענין לילך על קברם להתפלל, והוא על פי מה שאמר ז"ל (וזה"ק ח"א רסח. ועי' בילקוט ראובני פר' בשלח אות קפה) שאלמלא תפילת המתים לא היה העולם קיים. דהיינו שהמתים מתפללים תמיד לפני הקב"ה. ולכן יש ענין לילך לקברים להתפלל באופן של השתתפות עם תפילת המתים, ויכולים להרגיש התעוררות על ידם ע"י ההשתתפות עם תפילתם.

פטירתו של הרה"ק רבי לייבוש היתה ביום כ"א אדר, ביומא דהילולא של הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע, והוא ג"כ יום פטירתו של הרה"ק מפרסיסטיק זי"ע אביו של הרה"ק מקאלאשיץ זי"ע. ופלא הדבר, אשר בעת שנפטר הרה"ק מפרסיסטיק, הגיב רבי לייבוש ואמר: 'ער איז אוועק אין א גוט'ן טאג, ער האט זיך גוט אויסגעקליבן' (הוא נפטר ביום טוב, הוא בחר טוב לעצמו), והנה אחר כמה שנים נפטר גם הוא עצמו ביום זה.

הרה"ק רבי לייבוש אבד"ק צאנו זי"ע בנו של הרה"ק רבי אהרן מ'קרייז' צאנו זי"ע, היה בזיוור חתנו של הרה"ק מראזוואדוב זי"ע, והיה חביב אצלו עד מאד. אמנם אחר תקופה קצרה נפטרה אשתו הרבנית בצעירותה. אחר פטירתה התבטא הרה"ק מראזוואדוב ואמר: 'עס איז מיר מער א שאד דעם איידעם ווי די טאכטער!' (חבל לי יותר על חתני שאיבדתי, מאשר על בתי! כלומר שבאופן אישי הוא מפסיד יותר מכך שחתני יעזוב אותו כעת), כי היה מחשיב את רבי לייבוש עד מאד. ורבי לייבוש בעצמו - הגם שהתחתן בשנית - היה מכנה את הרה"ק מראזוואדוב כל ימיו בכינוי 'דער שווער'.

פעם נסע כ"ק מרן רבינו הזקן זי"ע לעיר צאנו להשתטח שם על הציון הק', והתלווה אליו בנו כ"ק מרן רבינו זי"ע. ובהיותם בצאנו הלכו לבקר את המרא דאתרא הרה"ק רבי לייבוש, והתגלגלה השיחה אודות ענין ההשתתפות על ציונים של צדיקים. ענה רבי לייבוש ואמר: 'דער שווער האט מיר מגלה געוועהן ממש אלעס, זאכן וואס ער האט נישט מגלה געוועהן אפילו פאר די קינדער, האט ער מיר מגלה געוועהן' (חותני - הרה"ק מראזוואדוב - גילה לי ממש הכל, ואף דברים שלא גילה לבניו, גילה אותם אלי), כי אכן היה רבי לייבוש חביב מאד אצל הרה"ק מראזוואדוב כנזכר. [באמרו כך, רמז כ"ק רבינו לאביו כ"ק רבינו הזקן שיקבש ממנו לומר לו מאותם הדברים שגילה לו הרה"ק מראזוואדוב. הגיב רבינו הזקן ואמר לו: 'ער וועט דאך נישט וועלן, ער וועט דאך נישט וועלן זאגן...'] (הוא הרי לא ירצה, הוא הרי לא ירצה לומר...). רבי לייבוש שם לבו אל הדברים שבין כ"ק רבינו לאביו, ואמר: 'א וודאי וועל איך נישט וועלן, דער שווער האט מיר געזאגט, ענק האט ער נישט געזאגט! וועל איך גיין פארציילן?! א וודאי וועל איך נישט וועלן...'. (ודאי לא ארצה, הרי חותני אמר לי, ולכן לא אמר! וכי אלך ואספיק?! ודאי לא ארצה כזה...)]. והמשיך בדבריו שפתח בהם, ואמר: 'אבער די כוונה פון גיין אויף א ציון האט ער מיר נישט געזאגט, ווייט איך נישט ווי אזוי מען גייט אויף א ציון' (אבל את הכוונה של הליכה להשתטח על 'ציון' לא אמר לי, ולכן איני יודע איך הולכים על ציון). הגיב רבינו הזקן ואמר לו, כי איתא מהאריה"ק אשר ההולך על ציון ואינו יודע את הכוונה הנכונה בדבר, הרי זה נחשב ל'דורש אל המתים'. ע"כ.

ובאמת יש בענין זה טעות שהשתרשה אצל רבים, ותמצית הדברים על פי פשטות הדברים היא: כי הנה שגור בפי ההמון לומר שהולכים 'להתפלל' או 'לבקש ישועה' בציון הק' של צדיק פלוני וכו'. אבל צריכים מאד לדייק בענין זה, ויש לדעת ולהדגיש בכל תוקף, שאין שום מציאות של תפלה אל צדיק ח"ו; שהרי אחד מ"ג עיקרי האמונה הוא "שהבורא ית"ש לו לבדו ראוי להתפלל ואין לזולתו ראוי להתפלל". והיינו כי הפירוש של 'תפלה' היא, אשר האדם פונה אל מי שהיכולת בידו, והוא מתקרב אליו ע"י התפלה ומתחנן אצלו ומבקש מלפניו לפי שהיכולת בידו. ופשוט וברור הדבר, שאין דבר